

ТЕРЕМ**„ТЕРЕМ – ХАН КРУМ” ЕООД, гр. ТЪРГОВИЩЕ**

ДО
ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР
НА „ТЕРЕМ” ЕАД

ОТЧЕТ

от Васил Райчев Хараланов

управител на „Терем – Хан Крум” ЕООД, гр.Търговище

Относно: Резултати от дейността на „Терем – Хан Крум” ЕООД за периода
01.01.2018-31.12.2018 г.

Уважаеми господин Председател на Съвета на директорите,

В съответствие с чл.24, ал.1 от Правилника за реда за упражняване правата на държавата в търговските дружества с държавно участие на капитала и в изпълнение на чл.4 от Договора за възлагане на управление на еднолично търговско дружество с ограничена отговорност с държавно имущество „Терем – Хан Крум” ЕООД (рег. № 268 / 2004 г.), Ви представям следния отчет за резултатите от дейността, структуриран по основни направления:

1. Изпълнение на целите заложи в Бизнеспрограмата на дружеството

1.1. Реализирани приходи през отчетния период, при спазване принципа на съпоставимост на приходите с разходите. Анализ на тенденциите и отклоненията спрямо Бизнес-програмата. Причини за отклоненията.

Направления на реализация						
№ по ред	Показатели	мярка	Разчет по БП за периода	Отчетни данни за периода	отклонения	Изменение, %
1	Специална продукция и услуги	х.лв.	1 392	2415	1023	73,49
1.1	- за МО	х.лв.		-		
1.2	- специален износ, ВОП	х.лв.		-		
1.3	- друга спец. продукция	х.лв.	1 392	2415	1023	73,49
2	Гражданска продукция и услуги	х.лв.	2295	479	- 1 816	-79,13

Общо реализираните приходи за периода са 3888 хил.лв. От тях от производство на специална продукция 2415 хил.лв, гражданска продукция 479 хил.лв., приходи от услуги 128 хил.лв. и други приходи 866 хил.лв

През четвъртото тримесечие на 2018 г. продължава изпълнението на договора с "Йотов и син България" ООД за дейности по ОТП за 37 бр. машини Т-55 АМ1 на стойност 934 065 лв. без ДДС. Подписани са девет анекса, от които осем са изпълнени по заложените срокове. В месец Октомври се, подписа Анекс 10 за последните 5 машини от договора, като последната машина ще бъде завършена в 2019г. поради забавяне на доставката на двигател от клиента. Приключен е договор за резервни части за МТЛБ.

По обработени и предадени оферти не са получени заявки и не са сключени договори.

По отношение на гражданската продукция по договора с „ЕнерСис” АД за производство на полюси в четвъртото тримесечие получихме три поръчки, но поради технически несъответствия в тяхната документация и тяхното изясняване, бяха отложени за 2019 г. , което оказва влияние върху

Рез. № 1944-фсд-18 115/11.03.2019г

„ТЕРЕМ – ХАН КРУМ” ЕООД, гр. ТЪРГОВИЩЕ

изпълнението на заложеното в програмата.

1.2. Финансов резултат – анализ по видове дейности (оперативна, инвестиционна, финансова) и причини за отклоненията спрямо Бизнеспрограмата.

В края на четвъртото тримесечие дружеството отчита резултат от оперативна дейност загуба в размер на 895 хил.лв., както и 596 хил.лв. финансови разходи и по-конкретно- начислените лихви по заема към „ТЕРЕМ ХОЛДИНГ” ЕАД

1.3. Финансови показатели – анализ на тенденцията и причини за отклоненията

№ по ред	Показатели	мярка	Разчет по БП за периода	Отчетни данни за периода	отклонения	Изменение, %
1.	Нетни приходи от продажби	х.лв.	3 687	3022	-665	-18,04
2.	Други доходи (без финансови приходи/разходи)			866	866	
3.	Финансов резултат (балансов)	х.лв.	(1178)	(1 482)	304	304
4.	Рентабилност на приходите от продажби	%	0	0	0	0
5.	Разходи от оперативна дейност на 100 лв. приходи от оперативна дейност	лв.	122	127	5	5,00
6.	Разходи на 100 лв. общо приходи	лв.	135	143	8	5,93
7.	Задължения - в т.ч. до 12 месеца	х.лв.	26 431	26 828	397	1.50
8.	Вземания - в т.ч. до 12 месеца	х.лв.	355	187	168	47.32
9.						

Дружеството успява да покрива текущите разходи - за материали, ел.енергия, външни услуги, свързани с изпълнението на приети поръчки. Но независимо от малкия обем на договорите, както за специална, а така също и на гражданска продукция, е в състояние да покрие разходите за персонала.

1.4. Себестойност на реализираната продукция/извършени услуги – анализ на ефекта от работа под нормален (обичаен) капацитет на натовареност; анализ по статии и елементи на калкулация. Причини за отклоненията – на ниво производствена себестойност и за пълна себестойност.

Всяко изделие се изработва на база калкулация и се отписва по производствена себестойност / без административните разходи, които се осчетоводяват директно в загуба/. Тъй като няма нормален капацитет на натовареност на всички звена, неотработеното време се калкулира и се отнася също в загуба на дружеството.

1.5. Проблеми по изпълнение на целите в Бизнеспрограмата. Предложения за тяхното разрешаване. Предприети превантивни или последващи мерки/дейности

Продължава изпълнението на сключения през 2017 г. договор с фирма “Йотов и син България” ООД за дейности по обособен технологичен процес, с които е натоварен Цех 1. Поради забавяне на доставка на двигател за последната машина от договора, последния не бе финализиран въпреки нашата готовност.

Участие в подготовка съвместно с "ТЕРЕМ ХОЛДИНГ" по общественна поръчка за ремонт Трета степен на танк Т 72 обявена от МО ;

Затруднения съществуват при разработване и прилагане на гъвкава пазарно ориентирана ценова политика на база на разходите по видове, по места на възникване, по носители, и тяхното влияние върху себестойността на крайния продукт, достигнатата рентабилност и

„ТЕРЕМ – ХАН КРУМ” ЕООД, гр. ТЪРГОВИЩЕ

възможности за формиране и предлагане на конкурентни цени за произвежданата специална и гражданска продукция. По договора с „ЕнерСис” АД за производство на полюси в четвъртото тримесечие получихме три поръчки, но поради технически несъответствия в тяхната документация и тяхното изясняване, бяха отложени за 2019 г., което оказва влияние върху изпълнението на заложеното в програмата.

2. Ефективност на политиката за добро корпоративно управление**2.1. Информация за политиката и дейността по събиране (извънсъдебно) вземанията на дружеството. Анализ на възрастовата структура на вземанията.**

Политиката на дружеството за редовно събиране на вземанията е, като за всяка поръчка или договор от клиента се изисква авансово плащане до 50%. Стоката се предава при получаване на остатъка по сделката.

2.2. Информация за съдебните дела (от и срещу дружеството) – етап на висящите производство; вероятностна оценка за положителен изход на делото; новозаведени иски; новообразувани дела. Информация за правното осигуряване на дейността.

„ТЕРЕМ-Хан Крум” ЕООД е взискател по две образувани изпълнителни дела:

1. Длъжник „Радиаторен завод-Маяк” ЕООД-дължима сума 46 328,58 лв.
2. Длъжник „Метанагроойл” ЕООД-дължима сума 6159,00 лв.
Към 31.12.2018 г обща стойност на продаденото движимо имущество възлиза на 46 496,40 лв.
За продан остават:
-Трактор "Чери" ПК 504А на стойност -14 790 лв.
-Плуг четирикорпусен -1 305 лв.
-Торораспръсквачка 609 лв.
3. Възстановяване на неправилно начислени бални единици.

- заведена ИМ срещу Георги Маринов Евгениев – управител на „ТЕРЕМ-Хан Крум” ЕООД за периода от 09.09.2016г. до 21.03.2017г., за възстановяване на суми, получени като възнаграждение в резултат на неправилно изчислени стойности на бални единици гр. дело №1439/2018. Сключено е споразумение за расрочено плащане на 5 равни месечни вноски по 697,82 лв.

- заведена ИМ срещу Христо Богданов Богданов – управител на „ТЕРЕМ-Хан Крум” ЕООД за периода от 24.03.2015г. до 09.09.2016г., за възстановяване на неправомерно изплатено обезщетение по чл.222, ал.3 от КТ. Сключено е споразумение за расрочено плащане на 5 равни месечни вноски по 2 291,60 лв..

- заведена ИМ срещу Недялко Атанасов Дечев – управител на „ТЕРЕМ-Хан Крум” ЕООД за периода от 19.06.2014г. до 24.03.2015г., за възстановяване на суми, получени като възнаграждение в резултат на неправилно изчислени стойности на бални единици;

- заведена ИМ срещу Георги Христов Цолов – контролор на дружеството за периода от 07.2014г. до 04.2015г., за възстановяване на суми, получени като възнаграждение в резултат на неправилно изчислени стойности на бални единици – гр. дело № 1438/2018 на ТРС. Предложено е сключване на споразумение за доброволно изплащане на подлежащата на връщане сума, на расрочено плащане;

2.3. Информация за събрани присъдени вземания

Няма постъпили суми по присъдените вземания.

2.4. Информация за начислени глоби, санкции, неустойки. Информация за щети, брак и изплатени застрахователни обезщетения.

Няма начислени глоби, санкции и неустойки.

2.5. Информация по отписани вземания - причини

Няма отписани вземания.

2.6. Информация по нововъзникнали задължения – причини. Анализ на възрастовата структура на задълженията

Задълженията са предимно текущи. Стари задължения са заемите и лихвите към „ТЕРЕМ Холдинг” ЕАД. Изплащат се по погасителни планове и задължения по два нови заема - за закупуване на ваучери и заем за погасяване на такса смет и данък сгради.

3. Продукти, пазари и маркетингова политика

3.1. Търговска политика и дейност – по направления на реализация. Анализ на средата за реализация на продукцията/услугите.

- Стремежа на дружеството е да търси фирмите, имащи лиценз за реализация и търговия със стоки с двойно предназначение, с които да извършва както ново производство, така също и ремонт на бронетанкова техника. Търговската политика на дружеството се базира на струкуроопределящите дейности и технологичните мощности на завода- ремонт на БТТ, производство на резервни части за БТТ и механична обработка на детайли за гражданска продукция. Основни са за това е:
- Наличие на технологична документация за ремонт на БТТ и възможност за собствени разработки;
- Дългогодишен опит в ремонта на БТТ и разработката на модернизационни проекти;
- Квалифициран персонал;
- Затворен цикъл на производство с висока степен на обособеност;
- Продукция отговаряща на всички необходими стандарти;
- Благоприятно разположение и развита инфраструктура;
- Свободен производствен капацитет.

Структуроопределящите технологични мощности са в добро състояние в резултат на установения в завода организационен и технологичен ред за експлоатация, обслужване и съхранение на оборудването, но въпреки това в по-голямата си част са морално остарели.

На тази основа могат да се очертаят възможните перспективи за развитие и натоварване на дружеството за четвъртото тримесечие на 2018 г.:

1. Участие в подготовка съвместно с "ТЕРЕМ ХОЛДИНГ" по общественна поръчка за ремонт Трета степен на танк Т 72 обявена от МО ;
2. Участие в подготовка за усвояване на нова БТТ в условията на завода;
3. Подготовка за ремонт на въоръжение и техника за БА;

3.2. Логистично и материално-техническо осигуряване на дейността

Материално-техническото осигуряване се извършва от звено МТС в завода. То осигурява материали от фирми, лицензирани за тази дейност. След сравняване на подадените оферти се избират тези доставчици, които предлагат най-добри условия за доставка.

3.3. Производствена дейност

Производствената дейност за четвърто тримесечие се основава на машинния парк с който разполага дружеството, личният състав, сключените договори и работа по предстоящи проекти.

Основните пазарни сегменти на завода са:

- Видовете въоръжени сили на БА за БТТ, за друга военна техника, агрегати и резервни части.
- Държави, в които е на въоръжение руско В и ВТ
- За износ на капитални ремонти и модернизация на ВТ, на машини на база МТ ЛБ, на трансмисионни агрегати и резервни части за БТТ.

Пазарната насоченост е определена от гледна точка на търсене на продукти за които завода е конкурентно способен без да се налагат големи инвестиции и радикални промени в производството:

- Продукти от единичен до дребносериен тип на капиталните ремонти, модернизация и производство на БТТ
- Дребно и средно-сериен тип производство на резервни части за БТТ
- От единичен до дребносериен тип производство на сложнорежещ инструмент и екипировка
- За гражданска продукция се търсят големи български и чуждестранни машиностроителни фирми, с потребности от големи доставки или с интереси към мащабно продуктово

„ТЕРЕМ – ХАН КРУМ” ЕООД, гр. ТЪРГОВИЩЕ

коопериране за производство на трансмисионни агрегати, възли, детайли и полуфабрикати за тях.

3.4. Продуктово и технологично развитие. Иновации. Нови изделия и прототипи.

На база на анализ, на честотата на търсени изделия и агрегати, е рабпено по списък на екипировката необходима за тяхното производство заложена в БП 2018 г.

4. Системи за управление на качеството, лицензи, патенти и права на интелектуална и индустриална собственост

4.1. Посочете въведени в предприятието Системи за управление на качеството, както и притежавани права върху обекти на индустриална собственост. *За текущия отчетен период пояснете нововъзникналите обстоятелства във връзка със сертификатите, патенти и т.н. права*

Придобити сертификати по стандарти за качество, или други международно признати стандарти	☐ да	☐ не
При отговор с „да”, опишете с какви сертификати разполага дружеството и срока им на действие.	1. № BG 121319Q/U ISO 9001:2015– валиден до 03.06.2021 г. 2. СК № 166/2018 НАТО AQAP 2110:2015- валиден до 26.07.2020 г. 3. СП № 098/2018 -валиден01.08.2021г.	
Придобит сертификат за управление на околната среда (EMAS) или друг вид сертификат (<i>пояснете</i>)	☐ да	☐ не
При отговор с „да”, опишете с какви сертификати разполага предприятието и срока им на действие	1. № BG 121319E/U - ISO 14001:2015 – валиден до 15.09.2021 г. – за околна среда 2. № CZE -180119- OHSAS 18001:2007 – валиден до 01.08.2021 г. – за здравословни и безопасни условия на труд	
Регистриран или закупен патент за изобретение/Свидетелство за регистрация на полезен модел, търговска марка и др., които се използват в основната дейност на дружеството или ще бъдат използвани в бъдеще.	☐ да	☐ не
При отговор с „да”, опишете притежаваните патенти за изобретение/ свидетелства за регистрация на полезен модел, търговски марки и др. и срока им на действие.		

5. Управление на човешките ресурси

5.1. Осигуреност на предприятието с работна сила и анализ на производителността на труда за 2018 г.

№ по ред	Показатели	мярка	Разчет по БП за периода	Отчетни данни за периода	отклонения	Изменение, %
1.	Численост на персонала	бр.	235	228	-7	-2.97
2.	Средства за работна заплата (без социалните разходи)	х.лв.	516	512	-4	-0.77
3.	Средна месечна работна	лв.	732	820	-88	-12,02

„ТЕРЕМ – ХАН КРУМ” ЕООД, гр. ТЪРГОВИЩЕ

	заплата на едно лице					
4.	Производителност на труда на едно лице от персонала на база приходи от продажби	лв.	20357	13 431	-6926	-34,02

5.2. Система на заплащане на труда и анализ на използването на работното време

Основните работници са на сделно заплащане, но на основание чл.266 ал.1 от КТ при неизпълнение на трудовите норми, не по тяхна вина /липса на поръчки и договори/ им се заплаща договореното трудово възнаграждение. Останалият личен състав е на повременно заплащане.

5.3. Политика по повишаване квалификацията на персонала

За перспективата на завода е важна приемствеността и естественото обновяване на персонала, особено в частта на висококвалифицираните работници и специалисти. Това наложи преназначаване на работници в звена с осигурена натовареност и тяхната преквалификация.

5.4. Информация за новоназначени и освободени (в т.ч. пенсионирани) служители. Промени в организационната структура, щатното разписание, длъжностните характеристики. Други административни дейности.

През отчетния период е назначен 1 работник. С прекратени трудови правоотношения са 8 лица.

5.5. Здравословни и безопасни условия на труд и допуснати трудови злополуки през периода (леки, средни, тежки) - мероприятия, среда, причини за злополуките

Няма регистриран случай на професионално заболяване и допусната трудова злополука.

5.6. Социално сътрудничество – дейности по КСС, социална програма и други

Периодично се провеждат заседания на КСС относно преговори, разисквания и подписване на КТД, разглеждане молби за отпускане помощи на болни работници и служители и др. въпроси. Води се много добър социален диалог. Изпълнява се социалната програма и КТД.

5.7. Информация за проекти, свързани с човешките ресурси – етап на изпълнение, постигнати цели; намерения за кандидатстване (програма, стойност на проекта, схема за финансиране)

Няма такива

6. Управление на материалните ресурси на дружеството

6.1. Информация за новопридобити (закупени или създадени по стопански начин) активи – материални и нематериали. Оценка на срока на откупуване, възвръщаемостта на инвестицията и ползата от нея. Разходи за текуща поддръжка и текущи (некапитализиращи) ремонти.

№ по ред	Показатели	мярка	Разчет по БП за периода	Отчетни данни за периода	отклонения	Изменение, %
1.	Инвестиции, в т.ч.	х.лв.	0	0		
1.1.	- придобити					
1.2	- в процес на доставка					
1.3.	- изградени по стопански начин					

По подписан договор в 2018 г. - за РСМР по зенитни осветления на корпус 3 на стойност - 40 702,15 с ДДС, изплатени по протокол АКТ 19 - 36 881,84 с ДДС.

6.2. Политика по управление на оборотния капитал – оценка на ефективността и предложения за оптимизиране. Анализ на тенденциите в показателите за ликвидност и обръщаемост.

Материалните запаси са на голяма стойност, но те са за специално производство и единствената възможността за предлагане на пазара е чрез фирми търгуващи с такава продукция..

7. Финансиране/заеми/кредити

Източник на финансиране, в т.ч. заеми, кредити, финансиране по програми	Цел на финансирането	Стойност на финансирането	Номер на договора за финансиране	период на погасяване на привлечения ресурс
"ТЕРЕМ-ХОЛДИНГ" ЕАД	За плащане на местни данъци и такси	98 000,00 лв.	Договор за целеви заем от 21.09.2018 г.	30.06.2019 г
"ТЕРЕМ-ХОЛДИНГ" ЕАД	Закупуване на ваучери	83 880,00 лв.	Договор за целеви заем от 22.06.2018 г.	31.12.2018 г.

8. Междинни цели, обръщане на внимание и други дейности

8.1. Информация за степента на изпълнение на задачите, заложените за текущия период, в т.ч. преки задачи от едноличния собственик на капитала ("Терем Холдинг" ЕАД).
1. Работи се по индивидуални поръчки за гражданска продукция - детайли за ЖП вагони, термообработка на детайли, детайли за "Тракция" Самуил. 2. Специална продукция- предпродажна подготовка на резервни части, дейности по ОТП на T55AM1- предадени са 36 машини от 37. 3. ДАЛЕКОВОД"-РЕПУБЛИКА ХЪРВАТСКА изработена е пробна серия шамповки. 4. Приети са два АТС-17 на Община Попово за текущ ремонт на двигатели, които ще продължат и в 2019 г. 5. Приключен е договора за резервни части за МТЛБ.
8.2. Предстоящи средносрочни и дългосрочни задачи – формулирани по планови хоризонти.
1. По рамковия договор с "ЕнерСис" АД за изработка на детайли, подписан през 2017 г. , за производство на полюси в четвъртото тримесечие получихме три поръчки, но поради технически несъответствия в тяхната документация и тяхното изясняване, бяха отложени за 2019 г. 2. Работи се и по заявки за резервни части за вагонни платформи с фирма "Вагон Транс Логистик" ЕООД. 3. В ход са технически разговори за изработка на допълнителни елементи за фирма ДАЛЕКОВОД"-РЕПУБЛИКА ХЪРВАТСКА 4. Изработи се приспособление за ф. "Петров Технолоджи" за ММ с ЦПУ и при постигане на параметри в съответствие с техническите изисквания, в 2019 г. ще получим заявки за 28 приспособления. 5. Сключен е договор за буксирни въжета с фирма "Йотов и Син България" 6. Проведени технически разговори за пререботване на двигател В-55 в В-55У и извършване на демонтаж и монтаж на двигателите на 31 от отремонтираните машини за ф. "ЙОТОВ И СИН БЪЛГАРИЯ"; 7. ВИИМ -изпратени оферти за ремонт на опорни ролки за танк Т-55 и стендови изпитания на агрегати; 8. МО - подготовка за участие в общественна поръчка за ремонт Трета степен на танк Т 72
8.3. Информация за извършени проверки от държавни контролни органи през периода:
Проверка от Инспекцията по труда на 11.10.2018 г. Издадени са предписания с протокол № ПР 18235178/11.10.2018г. По всички предписания са извършени действия и са закрити.
8.4. Информация за изразходвани средства по ОМП за текущия период

„ТЕРЕМ – ХАН КРУМ” ЕООД, гр. ТЪРГОВИЩЕ

Изразходвани средства по ОМП са свързани с ремонта на сграден фонд включени за изпълнение в третото тримесечие са 139 005 ,00лв. без ДДС.

8.5. Текущи дейности на управителя, свързани със системата за вътрешен контрол в дружеството

Постоянен контрол на качеството на произведената продукция в завода. Възстановявани са сертификата по AQAP 2010:2015, ISO 9001:2015, Стенд за изпитване на двигатели. Контрол на вътрешния трудов ред.

8.6. Изводи, рискови области, предложения и искания за съдействие от страна на СД на “Терем Холдинг” ЕАД

- Силна зависимост от Министерство на отбраната по отношение на специалната продукция;
- Остарял сграден фонд и технологично оборудване;
- Реализирани загуби от текуща дейност и от минали периоди, липса на финансова стабилност и инвестиции;
- Висока себестойност на гражданската продукция, което е следствие на остаряло морално и физически оборудване с ниска производителност, което намалява нейната конкурентно способност.

Частично допълване и обновяване на технологичните мощности би могло да осигури продуктова диверсификация на завода в пълно съответствие с пазарните условия, но към момента дружеството не е в състояние да инвестира средства за покупка на ново оборудване и машини. При съдействие от страна на „ТЕРЕМ Холдинг” ЕАД, дружеството би могло да участва в европейските програми за закупуване на нови машини и оборудване, чрез което съществено ще се увеличи конкурентно способността му.

Усилията са насочени чрез използване на субсидията по ОМП да бъде частично възстановен сграден фонд, зле подържан през миналите години, което също е предпоставка за неконкурентоспособност на дружеството и до създаване на по благоприятни условия с цел избягване на аварии(теч в ел. табла, наводняване на канали с кабелни трасета, теч върху оборудване, и др.) Ремонтните дейности ще бъдат извършвани както от групи от личния състав на дружеството, а така също и от външни фирми чрез сисиема ИСЕТ.

Дата:01.03.2019 г.

ОТЧЕТ ЗА ПЕЧАЛБАТА И ЗАГУБАТА И ДРУГИЯ ВСЕОБХВАТЕН ДОХОД	1
ОТЧЕТ ЗА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ	2
ОТЧЕТ ЗА ПАРИЧНИТЕ ПОТОЦИ	3
ОТЧЕТ ЗА ПРОМЕНИТЕ В СОБСТВЕНИЯ КАПИТАЛ	4

ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ ФИНАНСОВИЯ ОТЧЕТ

1. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДРУЖЕСТВОТО	6
2. ОСНОВНИ ПОЛОЖЕНИЯ ОТ СЧЕТОВОДНАТА ПОЛИТИКА НА ДРУЖЕСТВОТО	7
3. ПРИХОДИ	46
4. ДРУГИ ДОХОДИ, нетно	46
5. РАЗХОДИ ЗА МАТЕРИАЛИ	47
6. РАЗХОДИ ЗА ВЪНШНИ УСЛУГИ	47
7. РАЗХОДИ ЗА ПЕРСОНАЛА	47
8. ДРУГИ РАЗХОДИ ЗА ДЕЙНОСТТА	48
9. ФИНАНСОВИ РАЗХОДИ	48
10. ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ	48
11. ЕФЕКТ ОТ ОТСРОЧЕНИ ДАНЪЦИ	49
12. ИМОТИ, МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ	49
13. НЕМАТЕРИАЛНИ АКТИВИ	50
14. ОТСРОЧЕНИ ДАНЪЧНИ АКТИВИ И ПАСИВИ	51
15. ЛИЗИНГ	51
16. МАТЕРИАЛНИ ЗАПАСИ	51
17. ТЪРГОВСКИ И ДРУГИ ВЗЕМАНИЯ	52
18. ВЗЕМАНИЯ ОТ СВЪРЗАНИ ПРЕДПРИЯТИЯ	53
19. ПАРИЧНИ СРЕДСТВА И ПАРИЧНИ ЕКВИВАЛЕНТИ	53
20. СОБСТВЕН КАПИТАЛ	54
22. ЗАДЪЛЖЕНИЯ КЪМ ПЕРСОНАЛА	55
23. ТЪРГОВСКИ И ДРУГИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ	59
24. ДАНЪЧНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ	59
25. СДЕЛКИ СЪС СВЪРЗАНИ ЛИЦА	59
26. РАЗЧЕТИ СЪС СВЪРЗАНИ ЛИЦА В КРАЯ НА ГОДИНАТА	60
26. БЕЗНАЛИЧНИ СДЕЛКИ	61
27. УСЛОВНИ АКТИВИ И УСЛОВНИ ПАСИВИ	61
28. КАТЕГОРИИ ФИНАНСОВИ АКТИВИ И ПАСИВИ	62
29. РИСКОВЕ, СВЪРЗАНИ С ФИНАНСОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ	63
30. ОЦЕНЯВАНЕ ПО СПРАВЕДЛИВА СТОЙНОСТ	66
31. ПОТЕНЦИАЛНИ ЕФЕКТИ ОТ ПРИЛИЖЕНИЕТО НА НОВИ МСФО	67
32. УПРАВЛЕНИЕ НА КАПИТАЛА	68
33. СЪБИТИЯ СЛЕД КРАЯ НА ОТЧЕТНИЯ ПЕРИОД	68
34. ОДОБРЕНИЕ НА ФИНАНСОВИЯ ОТЧЕТ	69

1. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДРУЖЕСТВОТО

„ТЕРЕМ-Хан Крум“ ЕООД (Дружеството) е регистрирано като еднолично дружество с ограничена отговорност в Окръже съд № 579 по ф.д №268/2004г. в Република България.

През 2008 г., съгласно разпоредбата на § 4 от Закона за търговския регистър, дружеството е пререгистрирано в Търговския регистър на Агенцията по вписванията към Министерство на правосъдието с ЕИК 125549851.

Седалището и адресът на управление на предприятието е в гр. Търговище, ул. "Ал. Стамболийски" № 31.

1.1. Собственост и управление

Основният капитал е в размер на 24 569 590 лв. и е разпределен в 2 456 959 броя дяла с номинална стойност в размер на 10 лв. за дял.

Едноличен собственик на капитала на "ТЕРЕМ-Хан Крум" ЕООД е „ТЕРЕМ - ХОЛДИНГ“ ЕАД, който е с едноличен собственик на капитала - българската държава. Правата на българската държава, с оглед на отрасловата компетентност, се упражняват от Министъра на отбраната.

Дружеството се представлява и управлява от управителя инж. Васил Райчев Хараланов. През отчетния период не са извършени промени. В Дружеството няма назначен контролор.

1.2. Предмет на дейност

Предметът на дейност на Дружеството за отчетния период е извършване на базов и среден ремонт и производство на военна техника, въоръжение и боеприпаси, производство на единични дребно серийни количества специална и гражданска продукция.

Броят на персонала към 31 декември 2018 г. е 225 служители (2017 г. - 235 служители).

1.3. Основни показатели на стопанската среда

Основните показатели на стопанската среда, които оказват влияние върху дейността на дружеството, за периода 2013 – 2018 г. са представени в таблицата по – долу:

Показатели	2013	2014	2015	2016	2017	2018
БВП в млн. лв.*	81,866	83,756	88,575	94,130	101,043	106,357*
Реален растеж на БВП*	0,5%	1,8%	3,5%	3,9%	3,8%	3,2%*
Инфлация в края на годината	(0,9)%	(2,0)%	(0,9)%	(0,5)%	1,8%	0,88%
Среден валутен курс на шатския долар за годината	1,47	1,48	1,76	1,77	1,74	1,66
Валутен курс на шатския долар в края на годината	1,42	1,61	1,79	1,86	1,63	1,71
Основен лихвен процент в края на годината	0,02	0,03	0,01	0,00	0,00	0,00
Безработица (в края на годината)	11,8%	10,7%	10,0%	8,00%	7,10%	6,18%

източници: БНБ и НСИ

*прогноза на БНБ за 2018 г., източник: БНБ.

2. ОСНОВНИ ПОЛОЖЕНИЯ НА СЧЕТОВОДНАТА ПОЛИТИКА НА ДРУЖЕСТВОТО

2.1. База за изготвяне на индивидуалния финансов отчет

Финансов отчет на „Терем-Хан Крум“ ЕООД е изготвен в съответствие с всички Международни стандарти за финансови отчети (МСФО), които се състоят от: Стандарти за финансови отчети и от тълкувания на Комитета за разяснения на МСФО (КРМСФО), одобрени от Съвета по Международни счетоводни стандарти (СМСС), и Международните счетоводни стандарти и тълкуванията на Постоянния комитет за разясняване (ПКР), одобрени от Комитета по Международни счетоводни стандарти (КМСС), които ефективно са в сила на 1 януари 2018 г., и които са приети от Комисията на Европейския съюз. МСФО, приети от ЕС, е общоприетото наименование на рамката с общо предназначение-счетоводна база, еквивалентна на рамката, въведена с дефиницията съгласно § 1, т. 8 от Допълнителните разпоредби на Закона за счетоводството под наименованието „Международни счетоводни стандарти“ (МСС) - приети в съответствие с Регламент (ЕО) 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета.

За текущата финансова година дружеството е приело всички нови и/или ревизирани стандарти и тълкувания, издадени от Съвета по Международни счетоводни стандарти (СМСС) и респ. от Комитета за разяснения на МСФО, които са били приети от ЕК и са уместни за дейността на дружеството. Първоначално Дружеството е приложило МСФО 15 и МСФО 9 от 1 януари 2018 г., като другите нови или промените в стандартите, също влезли в сила от 1 януари 2018 г., нямат съществено отражение върху финансовия отчет на Дружеството.

а) Нови стандарти и изменения, приложими на 1 януари 2018 г.:

Наименование	Ключови изисквания и разяснения	Дата на влизане в сила*
<i>МСФО 15 Приходи от договори с клиенти и съответните изменения на различни други стандарти</i>	Новият стандарт се основава на принципа, че приходите се признават, когато контролът върху продукцията, стока или услугата се прехвърля на клиент - така че понятието за контрол заменя съществуващото понятие за рискове и възнаграждения. Преди да се признаят приходите, се прилага поетапна процедура, уредена в пет стъпки: • идентифициране на договори с клиенти; • да се определи отделно задължението за изпълнение; • да се определи цената на сделката по договора; • да се разпредели цената на транзакцията на всяко от отделните задължения за изпълнение; и • признаване на приходите, когато всяко задължение за изпълнение е изпълнено. Ключовите промени са: • Всички групирани продукти, стоки или услуги, които са отделни, трябва да бъдат признавани отделно, а всички отстъпки или отстъпки по договорната цена обикновено трябва да се разпределят по отделните елементи; • Приходите могат да бъдат признати по-рано от	1 януари 2018 г.

	предишните стандарти, ако възнаграждението варира поради причини (като например стимули, отстъпки, такси за ефективност, авторски и лицензионни възнаграждения, успех на резултат и т.н.) - минималните суми трябва да бъдат признати, ако не са изложени на значителен риск от обрат; • Отправната точката, на която приходите могат да бъдат признати, може да се промени: някои приходи, които понастоящем се признават в определен момент в края на договора, може да се признаят през срока на договора и обратно. • Съществуват нови специфични правила за лицензи, гаранции, такси за авансово плащане, които не се възстановяват, и споразумения за обратно изкупуване и други. МСФО 15 използва термините „договорен актив“ и „договорна отговорност“, за да опише какво по-често може да се нарича „натрупани приходи“ и „отсрочени приходи“, но стандартът не забранява на предприятието да използва алтернативни описания в отчета за финансовото състояние. В тази връзка, Дружеството е възприело алтернативна (но функционално идентична) терминология. Терминът „отсрочен доход“/приходи от финансиране се използва по отношение на салда на държавните безвъзмездни средства, във връзка с оповестеното в бележка 2.4.4. и не попадат в обхвата на МСФО 15. Счетоводната политика на Групата за нейните приходи е оповестена подробно в бележка 2.4. по-долу. Освен предоставянето на по-обширни оповестявания за приходните операции на Дружеството, първоначалното прилагане на МСФО 15 и избрания модел за ретроспективно преизчисляване на сравнителната информация от предходните периоди не са оказали значително влияние върху финансовото състояние и / или финансовите резултати на Дружеството – виж бележка 2.4.1.	
МСФО 9 Финансови инструменти и съответните изменения на различни други стандарти	Датата на първоначалното заявление (т.е. датата, на която Дружеството е оценило съществуващите си финансови активи и финансови пасиви по отношение на изискванията на МСФО 9) е 1 януари 2018 г. Съответно, Дружеството е приложило изискванията на МСФО 9 към инструменти, които продължават да бъдат признавани към 1 януари 2018 г. и не са приложени изискванията към инструменти, които вече са били отписани към 1 януари 2018 г. Сравнителни суми във връзка с инструменти, които продължават да бъдат признавани към 1 януари 2018 г., са преизчислени, когато е уместно. Всички признати финансови активи, които попадат в обхвата на МСФО 9, се оценяват впоследствие по амортизирана стойност или справедлива стойност въз основа на бизнес - модела на Дружеството за управление на финансовите активи и договорните характеристики на паричните потоци на финансовите активи. Дълговите инструменти се оценяват по амортизирана стойност, ако: а) целта на бизнес - модела е да държи финансовия актив за събиране на договорните парични потоци и б) договорните парични потоци по инструмента	1 януари 2018 г.

	представляват единствено плащания на главници и лихви. Всички останали дългови и капиталови инструменти, включително инвестиции в сложни дългови инструменти и капиталови инвестиции, се признават по справедлива стойност. Всички движения на справедливата стойност на финансовите активи се отчитат в отчета за доходите, с изключение на капиталови инвестиции, които не се държат за търгуване и които могат да бъдат записани в отчета за доходите или загубите или в резервите (без последващо преобразуване в печалбата или загубата). За финансовите пасиви, които се оценяват от дружеството с опция за справедлива стойност, то частта от промяната в справедливата стойност, която се дължи на промени в собствения им кредитен риск се признава в друг всеобхватен доход, а не в печалбата или загубата. С оглед на първоначалното прилагане на МСФО 9, ръководството на дружеството е извършило преценка, че финансовите активи (търговски вземания), класифицирани по МСС 39, които са оценени по амортизирана стойност, продължават да се оценяват по амортизирана стойност съгласно МСФО 9, тъй като те се държат в бизнес - модела за събиране на договорни парични потоци. Предвид на избраните и прилаганите до сега методи за оценка на финансовите активи, при първоначалното прилагане на МСФО 9, сравнителната информация в този финансов отчет не следва да бъде преизчислявана, за да отговоря на изискванията на новите стандарти – виж бележка 2.11. и бележка 2.19.4. Новите правила за отчитане на хеджирането улесняват този процес, но те не се прилагат, тъй като дружеството няма нововъзникнали финансови разчети в чуждестранна валута, което да налага необходимостта същите да бъдат хеджирани, в случай че бяха с предстоящ падеж. През юли 2014 г. СМСС направи допълнителни промени в правилата за класификация и измерване и въведе нов модел на обезценка: • трета категория за измерване (FVTOCI) за някои финансови активи, които са дългови инструменти; • нов модел на очаквана кредитна загуба (ECL), който включва тристепенен подход, при който финансовите активи се движат през трите етапа, като се променя тяхното кредитно качество. Етапът определя как предприятието оценява загубите от обезценка и прилага метода на ефективния лихвен процент. Опростен подход е разрешен за финансови активи, които нямат значителен финансов компонент (например търговски вземания). При първоначалното признаване предприятията регистрират загуба от ден 1, равна на 12-месечния ECL (или ECL за търговски вземания през целия живот), освен ако активите не се считат за обезценени.	
<i>Прехвърляне на инвестиционни имоти</i> <i>- Изменения на МСС 40</i>	Измененията поясняват, че прехвърляния към или от инвестиционни имоти могат да се извършват само ако е налице промяна в използването, подкрепена от доказателства. Промяна в ползването настъпва, когато имотът отговаря или преставя да отговаря на определеното за инвестиционен имот. Промяната в намерението не е достатъчна, за да подкрепи	1 януари 2018 г.

	прехвърлянето. Списъкът с доказателства за промяна на употребата в стандарта беше прекатегоризиран като неизчерпателен списък с примери, които да помогнат за илюстрирането на принципа. Съветът предостави две възможности за преход: • проспективно, с всяко отражение от прекласификацията, признато като корекция за откриване на неразпределена печалба към датата на първоначалното признаване, или • ретроспективно - разрешено е само без използване на обратна видимост. Допълнителни оповестявания се изискват, ако Дружеството приеме изискванията проспективно.	
<i>Тълкуване 22 Сделки в чуждестранна валута и предварителни съображения</i>	Тълкуванието пояснява как да се определи датата на сделката за обменния курс, който да се използва при първоначалното признаване на свързан актив, разход или приход, когато Дружеството плаща или получава предварително възнаграждение за деноминирани в чуждестранна валута договори. За еднократно плащане или получаване/постъпление датата на сделката следва да бъде датата, на която Дружеството първоначално признава непаричния актив или пасив, произтичащ от авансовото плащане (задължението за предплащане или отсрочен доход / договор). Ако има многократни плащания или постъпления предварително, разяснението изисква Дружеството да определи датата на сделката за всяко плащане или получаване на авансовото плащане. Предприятията могат да изберат да прилагат тълкуването: • ретроспективно за всеки представен период; • проспективно за обекти в обхвата, които първоначално са признати на или след началото на отчетния период, в който първоначално се прилага тълкуването; или • проспективно от началото на предходен отчетен период, представен като сравнителна информация.	1 януари 2018 г.

(*приложими към отчетните периоди, започващи на или след определената дата)

б) Нови и ревизирани стандарти по МСФО, които все още не са в сила

Към датата на одобряване за издаване на този финансов отчет са издадени, но не са все още в сила (и/или не са приети от ЕК) за годишни финансови периоди, започващи на 1 януари 2018 г. нови стандарти, променени стандарти и тълкувания, които не са били приети за по-ранно приложение от дружеството. От тях ръководството е преценило, че следните биха имали потенциален ефект в бъдеще за промени в счетоводната политика и финансовите отчети на дружеството за следващи периоди:

Наименование	Ключови изисквания и разяснения	Дата на влизане в сила*
МСФО 16 Лизинг	МСФО 16 ще се отрази главно върху счетоводството на лизингополучателите и ще доведе до признаването на почти всички лизинги по баланса. Стандартът премахва текущото разграничение между оперативен и финансов лизинг и изисква признаване на актив (правото да се използва лизинговия обект) и финансов пасив, за да се плащат наеми за почти всички договори за лизинг. Възможно е	1 януари 2019г. Ранното приемане се допуска само ако по същото време се приеме МСФО

	изключение за краткосрочните и нискоефективните лизинги. Отчетът за печалбата или загубата също ще бъде засегнат, тъй като общият разход обикновено е по-висок през по-ранните години на лизинговия договор и по-нисък в по-късните години. Освен това оперативният разход се заменя с лихви и амортизация, така че ключовите показатели като EBITDA ще се променят. Оперативните парични потоци ще бъдат по-високи, тъй като плащанията в брой за основната част от лизинговия пасив се класифицират в рамките на финансовите дейности. Само частта от плащанията, отразяващи лихвата, може да продължи да се представя като оперативни парични потоци. Счетоводното отчитане от страна на лизингодателите няма да се промени съществено. Възможно е да възникнат известни различия в резултат на новите насоки относно определянето на лизинговия договор. Съгласно МСФО 16 договорът е или съдържа лизинг, ако договорът прехвърля правото за контролиране на използването на определен актив за определен период от време срещу възнаграждение.	15
<i>Тълкуване 23</i> <i>Несигурност при третирането на данъка върху доходите</i>	Тълкуването обяснява как да се признават и измерват отсрочените и текущите данъчни активи и пасиви, когато има несигурност по отношение на данъчното третиране. По-специално, той обсъжда: • как да се определи подходящата разчетна единица и че всяко несигурно данъчно третиране трябва да се разглежда отделно или заедно като група, в зависимост от това кой подход по-добре прогнозира решаването на несигурността; • че предприятието трябва да прецени дали е вероятно даден данъчен орган да разгледа несигурното данъчно третиране и ще разполага с пълна информация за цялата свързана информация, т.е. че рискът от откриване трябва да бъде пренебрегнат; • че предприятието следва да отразява ефекта от несигурността в счетоводството си за данъка върху доходите, когато не е вероятно данъчните органи да приемат третирането; • че въздействието на несигурността трябва да се измерва, като се използва най-вероятната сума или методът на очакваната стойност, в зависимост от това кой метод по-добре прогнозира разрешаването на несигурността и • че направените преценки и оценки трябва да бъдат преоценени, когато се променят обстоятелствата или има нова информация, която засяга съдебните решения. Въпреки че няма нови изисквания за оповестяване, на предприятията се напомня общото изискване да се предостави информация за преценките и оценките, направени при изготвянето на финансовите отчети.	1 януари 2019г.
<i>Функции за предплащане с отрицателна компенсация -</i> <i>Изменения на МСФО 9</i>	Измененията в МСФО 9 позволяват на предприятията да оценяват определени предплащани финансови активи с отрицателна компенсация по амортизирана стойност. Тези активи, които включват някои кредитни и дългови ценни книжа, в противен случай би трябвало да бъдат оценявани по справедлива стойност в печалбата или загубата. За да отговаря на условията за амортизирано оценяване на разходите, отрицателното обезщетение трябва да бъде	1 януари 2019г.

	"разумно обезщетение за предсрочно прекратяване на договора" и активът трябва да бъде държан в рамките на бизнес модела "държан да събира". Ръководството на Дружеството не очаква прилагането на тези изменения в бъдеще да окажат влияние върху финансовия отчет на Дружеството.	
Планиране на изменение, съкращаване или уреждане - Изменения на МСС 19	Измененията на МСС 19 поясняват отчитането на измененията, съкращенията и уреждането на планове с дефинирани доходи. Те потвърждават, че Дружеството трябва: • да изчисли текущата стойност на услугата и нетната лихва за остатъка от отчетния период след изменение, съкращаване или уреждане на плана, като използва актуализираните допускания от датата на промяната; • всяко намаление на излишъка трябва да бъде признато незабавно в печалбата или загубата или като част от разходите за минал трудов стаж, или като печалба или загуба от сетълмент. С други думи, намаляването на излишъка трябва да бъде признато в печалбата или загубата, дори ако този излишък не е бил признат преди това поради въздействието на тавана на актива. • да отчитат отделно промените в тавана на активите чрез други всеобхватни доходи. Ръководството на Дружеството не очаква прилагането на тези изменения в бъдеще да окажат влияние върху финансовия отчет на Дружеството.	1 януари 2019г.

(*приложими към отчетните периоди, започващи на или след определената дата)

в) Допълнително, за посочените по-долу нови стандарти, променени стандарти и приети тълкувания, които са издадени, но все още не са в сила към 1 януари 2018 г. ръководството е проучило възможния им ефект и е определило, че те не биха имали ефект върху счетоводната политика, респ. активите, пасивите, операциите и резултатите на дружеството поради това, че то не разполага/оперира с такива обекти и/или не реализира подобни сделки и транзакции:

Наименование	Ключови изисквания и разяснения	Дата на влизане в сила*
МСФО 17 Застрахователни договори	МСФО 17 е издаден през май 2017 г. като заместител на МСФО 4 Застрахователни договори. Той изисква текущ модел на измерване, при който прогнозите се преизмерват за всеки отчетен период. Договорите се измерват, като се използват градивните елементи на: • дисконтирани претеглени с вероятност парични потоци; • изрична корекция на риска; и • договорен марж на обслужване ("CSM"), представляващ непризнатата печалба от договора, която се признава за приход през периода на покритие. Стандартът позволява избор между признаване на промените в дисконтовите проценти или в отчета за печалбата или загубата, или директно в друг всеобхватен доход. Изборът вероятно ще отразява начина, по който застрахователите отчитат своите финансови активи съгласно МСФО 9. Незадължителен подход за опростено разпределение на премните е разрешен за отговорността за оставащото	1 януари 2021г.

	покритие за краткосрочни договори, които често се записват от общото застраховане. Има промяна в общия модел на измерване, наречен подход на "променлива такса" за някои договори, сключени от животозастрахователи, при които притежателите на полици имат дял в доходността от базовите позиции. При прилагане на метода на променливата такса, дялът на предприятието от промените в справедливата стойност на базисните позиции е включен в маржа на договорната услуга. Резултатите на застрахователите, използващи този модел, следователно вероятно ще бъдат по-нестабилни, отколкото в общия модел. Новите правила ще се отразят на финансовите отчети и ключовите показатели за ефективността на всички предприятия, които издават застрахователни договори или инвестиционни договори с характеристики за дискреционно участие.	
Прилагане на МСФО 9 Финансови инструменти с МСФО 4 Застрахователни договори - Изменения на МСФО 4	През септември 2016 г. СМСС публикува изменения в МСФО 4, които разглеждат опасенията на застрахователните компании относно различните дати на влизане в сила на МСФО 9 и стандартите за предстоящи нови застрахователни договори. Изменението предвижда две различни решения за застрахователните дружества: временно освобождаване от МСФО 9 за предприятия, които отговарят на специфични изисквания (прилагани на ниво отчиташо се предприятие), и "подход на наслагване". И двата подхода не са задължителни. МСФО 4 (включително измененията) ще бъде заменен от предстоящия стандарт за нови застрахователни договори. Съответно, както временното освобождаване, така и "припокриващият подход" се очаква да престанат да бъдат приложими, когато новите застрахователни стандарти станат ефективни. Ръководството на дружеството е оценило, че настоящото изменение не е приложимо за дейността на дружеството.	1 януари 2018г. или когато предприятието прилага за пръв път МСФО 9
Класификация и оценяване на транзакциите с плащане на базата на акции - Изменения на МСФО 2	Измененията, направени в МСФО 2 през юни 2016 г., изясняват базата на оценяване за плащания на базата на акции, изплащани в брой, и отчитането на измененията, които променят възнаграждението от платено в парични средства към уредено с акции. Ръководството на дружеството е оценило, че настоящото изменение не е приложимо за дейността на дружеството.	1 януари 2018г.
Годишни подобрения за периода 2014-2016 г.	Следните подобрения бяха завършени през декември 2016 г.: • МСФО 1 - заличават се краткосрочни изключения, покриващи преходните разпоредби на МСФО 7, МСС 19 и МСФО 10, които вече не са приложими; • МСС 28 - изяснява, че изборът на дружества за рисков капитал, взаимни фондове, дялови тръстове и подобни предприятия за оценяване на инвестиции в асоциирани или съвместни предприятия по справедлива стойност в печалбата или загубата следва да се извършва поотделно за всяко асоциирано или съвместно предприятие при първоначалното признаване. Ръководството на дружеството е оценило, че настоящите подобрения не са приложими за дейността на дружеството.	1 януари 2018г.

Дългосрочни участия в асоциирани предприятия и съвместни предприятия - Изменения на МСС 28	Измененията поясняват отчитането на дългосрочните участия в асоциирано или съвместно предприятие, които по същество представляват част от нетната инвестиция в асоциираното или съвместното предприятие, но към които не се прилага счетоводно отчитане на собствения капитал. Субектите трябва да отчитат тези интереси съгласно МСФО 9 преди да приложат изискванията за разпределение на загубите и обезценка в МСС 28.	1 януари 2019г.
Годишно подобрене на стандартите за МСФО 2015-2017	Следните подобрения бяха завършени през декември 2017 г.: • МСФО 3 - Измененията на МСФО 3 поясняват, че когато предприятието придобие контрол върху предприятие, което е съвместна операция, предприятието прилага изискванията за бизнес комбинация, постигнати на етапи, включително преоценка на предишния си дял (РНІ) в съвместната операция по справедлива стойност. Предишните дялове (РНІ), които трябва да бъдат преоценени, включват всички непризнати активи, пасиви и репутация, свързани със съвместната операция. • МСФО 11 - пояснява, че страната, която придобива съвместен контрол върху предприятие, което е съвместна операция, не следва да преоценява предишния си интерес (дял) към съвместната операция. • МСС 12 - изясни, че данъчните последици от дивидентите върху финансовите инструменти, класифицирани като собствен капитал, следва да бъдат признати в зависимост от това къде са признати предишните сделки или събития, генериращи разпределими печалби. Такъв е и случаят независимо от това дали за разпределените и неразпределените печалби се прилагат различни данъчни ставки. • МСС 23 - пояснява, че ако конкретен заем остава неизплатен, след като съответният отговарящ на условията актив е готов за предназначенията му употреба или продажба, то този заем става част от средствата, които предприятието заема обикновено при изчисляване на процента на капитализация при общи заеми. Ръководството на Дружеството не очаква прилагането на измененията в бъдеще да окажат влияние върху финансовия отчет на Дружеството.	1 януари 2019г.
Продажба или принос на активи между инвеститор и асоциирано или съвместно предприятие - Изменения на МСФО 10 и МСС 28	МССС направи ограничени изменения в обхвата на МСФО 10 Консолидирани финансови отчети и МСС 28 Инвестиции в асоциирани и съвместни предприятия. Измененията поясняват счетоводното третиране на продажбите или на приноса на активи между инвеститор и неговите асоциирани или съвместни предприятия. Те потвърждават, че счетоводното третиране зависи от това дали непаричните активи, продадени или внесени в асоциирано или съвместно предприятие, представляват "бизнес" (каквото е определено в МСФО 3 Бизнес комбинации). Когато непаричните активи представляват стопанска дейност, инвеститорият ще признае пълната печалба или загуба от продажбата или вноската на активи. Ако активите не отговарят на определението за стопанска дейност,	n/a

	печалбата или загубата се признава от инвеститора само до размера на инвеститорите на други инвеститори в асоциираното или съвместното предприятие. Измененията се прилагат проспективно. *През декември СМСС реши да отложи датата на прилагане на това изменение до момента, в който СМСС приключи своя изследователски проект по метода на собствения капитал.	
--	--	--

(*приложими към отчетните периоди, започващи на или след определената дата)

2.2. Изявление за съответствие

2.2.1. Действащо предприятие

Финансовият отчет на Дружеството за периода, приключващ на 31 декември 2018 г. е изготвен при спазване на принципа за действащо предприятие. Като резултат от дейността си през текущата година, Дружеството отчита загуба в размер на 1,482 хил.лв. Натрупаната загуба към 31 декември 2018 е 36,614 хил. лв, без влияние на резултата за текущия отчетен период. Нетните активи на Дружеството към 31 декември 2018 г. са отрицателна величина и са в размер 13,736 хил.лв., както и паричният поток от оперативна дейност за текущия период е негативен и е в размер на 36 хил.лв.

Ръководството на Дружеството е уверено, че ще продължи да поддържа нормална дейност в бъдеще, на база сключени договори и одобрена бизнес програма за 2019 година, както и с продължаващата подкрепа от едноличния собственик на капитала

Към датата на изготвяне на настоящия финансов отчет ръководството на едноличния собственик на капитала е направило преценка на способността на Дружеството да продължи своята дейност като действащо предприятие на база на наличната информация за предвидимото бъдеще. След извършения преглед се очаква, че Дружеството има ресурси, за да продължи оперативната си дейност в близко бъдеще и продължава да прилага принципа за действащо предприятие при изготвянето на финансовия отчет.

2.2.2. Сравнителна информация

Дружеството представя обичайно сравнителна информация във финансовите си отчети за една предходна година. Когато е необходимо, сравнителните данни се рекласифицират (и преизчисляват), за да се постигне съпоставимост спрямо промени в представянето в текущата година.

В отчета за финансовото състояние се представят два сравнителни периода, когато дружеството:

- а) прилага счетоводна политика ретроспективно;
- б) преизчислява ретроспективно позиции във финансовия отчет; или
- в) прекласифицира съществени позиции във финансовия отчет и това има съществен ефект върху информацията в отчета за финансовото състояние към началото на предходния период.

2.2.3. Мерна база

Финансовият отчет е изготвени на база историческата стойност, с изключение на тези финансови инструменти, които се оценяват по преоценени стойности или

справедливи стойности в края на всеки отчетен период, както е обяснено в счетоводната политика по-долу. Историческата цена обикновено се основава на справедливата стойност на възнаграждението, дадено в замяна на стоки и услуги.

Справедлива стойност е цената, която би била получена за продажба на актив или платена за прехвърляне на пасив в обичайна сделка между пазарни участници към датата на оценката, независимо от това дали тази цена е пряко наблюдавана или оценена чрез друга техника за оценка. При оценката на справедливата стойност на актив или пасив, Дружеството взема предвид характеристиките на актива или пасива, ако пазарните участници вземат предвид тези характеристики при ценообразуването на актива или пасива на датата на оценката. Справедливата стойност за целите на измерването и/или оповестяването в този финансов отчет (където е приложимо) се определя на такава база, с изключение на сделки с плащане на базата на акции, които са в обхвата на МСФО 2, лизингови сделки, които са в обхвата на МСС 17 Лизинг, и измервания, които имат някои прилики със справедливата стойност, но не са справедлива стойност, като нетна реализируема стойност в МСС 2 Материални запаси или стойност в употреба в МСС 36 Обезценка на активи.

Обектите, които предполагат по-висока степен на субективна преценка или сложност на, или където предположенията и приблизителните счетоводни оценки са съществени за финансовия отчет, са оповестени в *бележка 2.19*.

2.3. Функционална валута и признаване на курсови разлики

Функционална и отчетна валута на представяне на финансовия отчет на дружеството е българският лев (BGN). Данните в индивидуалния финансов отчет и приложенията към него са представени в хиляди лева, освен ако нещо друго изрично не е указано. С въвеждането на еврото като официална валута на Европейския съюз за него се използва съотношението BGN 1.95583 : EUR 1.

При първоначално признаване, сделка в чуждестранна валута се записва във функционалната валута, като към сумата в чуждестранна валута се прилага обменният курс към момента на сделката или операцията. Към всяка отчетна дата паричните активи и пасиви, деноминирани в чуждестранна валута, се преизчисляват по обменния курс на оригиналната към функционалната валути, публикуван от БНБ за последния работен ден на съответния месец. Към 31 декември те се оценяват в български лева, като се използва заключителният обменен курс на БНБ. Немонетарните позиции, отчетени по справедлива стойност, деноминирани в чуждестранна валута, се преизчисляват по обменния курс към датата на определяне на справедливата стойност. Непаричните позиции, които се оценяват по историческа цена в чуждестранна валута, не се преизчисляват.

Ефектите от курсовите разлики, свързани с уреждането на сделки в чуждестранна валута, или отчитането на търговски сделки в чуждестранна валута по курсове, които са различни, от тези, по които първоначално са били признати, се включват в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за периода) в момента на възникването им, като се третира като „други доходи/(загуби) от дейността“ (в печалбата или загубата за периода) и се представят нетно.

Валутните разлики се признават в печалбата или загубата за периода, в който възникват, с изключение на:

- курсови разлики по заеми в чуждестранна валута, свързани с активи в процес на изграждане с цел бъдещо използване, които се включват в стойността на тези активи, когато се считат за корекция на разходите за лихви по тези заеми в чуждестранна валута;
- курсови разлики по сключени сделки за хеджиране на определени валутни рискове.

2.4. Приходи

Дружеството признава приходите от следните основни източници:

- Продажба на продукция и услуги (основна дейност), включително свързаните с тях поддръжка (включена в цената на продадените продукти), както и гаранции, предоставени съгласно местното законодателство;
- стоки, както и гаранции, предоставени съгласно местното законодателство; и
- услуги (различни от основната дейност) или съпътстващи, основната дейност.
- други приходи

Дружеството не е длъжно да представя приходи от договори с клиенти като отделна позиция в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход - то може да ги обобщава с други видове приходи, като се вземат предвид изискванията в МСС 1. Въпреки това, Дружеството е приело да предоставя отделно оповестяване на приходите по договори с клиенти - или в бележките, или в отчета за печалбата или загубата, т.е. тези, които попадат в обхвата на МСФО 15 (виж *бележка 3*), а останалите приходи (в т.ч. другиприходи) са представени в пояснителна *бележка 4*.

2.4.1. Приходи от продукция, стоки и услуги

Съгласно установената рамка в МСФО 15, Дружеството признава приход, когато клиентът получи контрол над стоки или услуги. С оглед на това, Дружеството прави преценка за времето за прехвърляне на контрола - в момент от време или във времето. Дружеството първоначално е приложило МСФО 15 като използва метода на кумулативния ефект, признат към датата на първоначалното изявление (т.е. 1 януари 2018 г.). Съответно представената за 2017 г. информация не е преизчислена - т.е. представена е както вече стойностно е докладвано - съгласно МСС 18, МСС 11 и свързаните с тях тълкувания. Изискванията за оповестяване в МСФО 15 са приложени към сравнителната информация чрез прекласифицирането на отделни позиции, както е посочено в *края на настоящата бележка*.

а) специална или гражданска продукция по поръчки (основна дейност): съгласно МСС 18 приходите за специална или гражданска продукция по поръчки се признават, когато продукцията е доставена в помещенията или франко площадката на предприятието, което се приема за момент, в който клиентът е приел продукцията и свързаните с нея рискове и ползи от прехвърлянето на собствеността. Приходите са признати в момента, когато приходите и разходите могат да бъдат надеждно оценени,

възстановяването на възнаграждението е вероятно и не е имало продължаващо участие в управлението на продукцията. При МСФО 15, приходите от специална или гражданска продукция по поръчки се признават, когато клиентът получи контрол над стоки или услуги, т.е. в определен момент франко площадката на Дружеството. Отчитайки специфичността на продукцията и характера на стопанската дейност, за 2018 г. дружеството няма приходи, които да се признават във времето - т.е. преди продукцията да се достави на клиента франко площадката на Дружеството. Следователно за продуктите през 2018 г. приходите не следва да се признават по-рано съгласно МСФО 15, отколкото по МСС 18. Поради това не са отчетени промени върху позиции, както за приходите, така и за позиции, свързани с евентуално увеличение в търговските и други вземания, нов договорен актив и намаление на материалните запаси.

Предвид естеството на извършваната основна дейност, Дружеството има право да фактурира на клиенти доставки/услуги въз основа на постигането на редица свързани с изпълнението етапи, което е необходимо с оглед продължаване изпълнението на следващите етапи от специализираната ремонтна услуга/продукция. Дружеството не удостоверява изпълнението на конкретен етап, без участието на клиента, за което по-рано е бил признат договорен актив по смисъла на МСФО 15. Всеки етап се приема с приемателно-предавателен протокол за извършените дейности/операции/вложени материали и фактура за свързаното плащане за съответния етап, т.е. подходът по МСФО 15 е същият, както този по МСС 18 и това не налага необходимостта от прекласифициране и преизчисляване на информацията от предходния период. Не се налага необходимостта (съгласно МСФО 15) от признаване на актив по договор за разликата ако основното плащане надвишава признатите досега приходи по метода на разходите спрямо оценка на компонентните на поети задължения за изпълнение, предвид спецификата на дейността. Освен това, тази разлика няма да се счита за значителен финансов компонент в договорите за продукция/услуги (основна дейност) с клиенти, тъй като периодът между признаването на приходите по метода на разходите и плащането на етапа винаги е по-малък от една година.

Всяка фактурирана на клиента сума се класифицира в търговски вземания в момента, в който фактурата (въз основа на приемателно-предавателния протокол) е получена от клиента.

б) стоки: съгласно МСС 18 приходите от продажба на стоки се признават, когато стоките са получени/приети от клиента, франко производствената база на Дружеството или са изпратени до конкретното място на клиента (уговорено в договора). За 2018 г. дружеството няма приходи от стоки, които да се признават във времето - т.е. преди стоките да се доставят на клиента франко площадката на Дружеството/магазина/адреса на клиента (място уговорено в договора). Следователно за стоките през 2018 г. приходите не следва да се признават по-рано съгласно МСФО 15, отколкото по МСС 18.

в) услуги (различни от основна дейност): съгласно МСС 18 приходите от услуги се признават, когато те са предоставени на клиента, франко производствената база на

Дружеството или на конкретно място на клиента (уговорено в договора). За 2018 г. дружеството няма приходи от услуги, които да се признават във времето - т.е. преди доставката на услугите на клиента (в т.ч. и на място уговорено в договора). Следователно за услугите през 2018 г. приходите не следва да се признават по-рано съгласно МСФО 15, т.е. няма отклонение от подхода по МСС 18.

За реализираните продажби, Дружеството получава авансово плащане (30%-50%), като окончателното/балансово плащане на цената на сделките се дължи до момента, преди клиентът да изнесе продукцията/стоката/услугата (в преобладаваща част от договорите) или по разсрочена схема, уговорена в договора. С оглед на значителният брой договори, при които има разлика във времето между заплащането на стоките и моментът, когато контролът върху стоките преминава към клиента при доставката, Дружеството не е направило корекция на приходите при първоначалното прилагане на МСФО 15 и такава не е отразена в настоящия отчет.

г) гаранциите, свързани с продажбите на продукция/услуги (основна дейност), както и на стоки, не могат да бъдат закупени отделно и те служат като гаранция, че продадените продукти отговарят на договорените спецификации, съгласно местното законодателство. Съответно, Дружеството отчита гаранциите в съответствие с МСС 37 Провизии, условни пасиви и условни активи. Следователно за тези гаранции през 2018 г. не следва да се признават и отчитат като отделни задължения за изпълнение съгласно МСФО 15, т.е. запазване на подхода по МСС 18.

Дружеството използва натрупания си исторически опит, за да оцени броя на рекламациите или отговорността за възстановяване, като използва метода на очакваната стойност.

д) услугата за гаранционна поддръжка, като елемент от гаранцията за отстраняване на рекламации не е отделна услуга, тъй като тя не може да бъде доставяна като редовна доставка от Дружеството към други клиенти (на самостоятелна основа) и тя не е достъпна за клиенти на други доставчици на пазара. Поради това част от цената на сделката не може да се разпредели/отдели от общата продажна цена на продукцията/стоката/услугата. Следователно за тази услуга през 2018 г. не може да се отчете отсрочен приход или приход на самостоятелно основание съгласно МСФО 15, т.е. прилага се подхода по МСС 18.

Подновяване на услугата за следгаранционна поддръжка не се предлага от Дружеството (дори и като опция), и следователно не може да се отчете отсрочен приход или приход на самостоятелно основание (опция за подновяване) по смисъла на МСФО 15.

При продажби на изплащане, приходът се признава на датата на продажбата без инкорпорираните лихви.

Извършена е следната прекласифицирането на отделни приходни позиции, с оглед на систематичното им представяне съгласно МСФО 15:

	Текуща стойност за 2017 BGN '000	Прекласифицирана стойност за 2017* BGN '000
<i>Приходи от основни продукти и услуги</i>		
Приходи от продажба на специална продукция	1122	1122
Приходи от продажба на гражданска продукция	478	478
	1 600	1 600
<i>Други приходи</i>		
Приходи от предоставяне на услуги (различни от основната дейност)	46	46
Приходи от продажба на основни МЗ	10	-
Отчетна стойност на продадени основни МЗ	(5)	-
Печалба/(загуба) от продажба на материали	5	-
Приходи от финансираня	193	-
Наеми	574	574
Други приходи	69	69
	887	689
<i>Други доходи, нетно</i>		
Приходи от финансираня	-	193
Приходи от продажба на основни МЗ	-	10
Отчетна стойност на продадени основни МЗ	-	(5)
Печалба/(загуба) от продажба на материали	-	5
Излишъци на активи	-	-
Други печалби и загуби	-	-
	-	198
	887	887

2.4.2. Финансови приходи

Нетните разлики от промяна на валутни курсове, свързани с парични средства, търговски вземания и задължения, деноминирани в чуждестранна валута, се включват в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината), когато възникнат, като се представят нетно към “други доходи/(загуби) от дейността”.

Финансовите приходи се представят отделно на лицевата страна на отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината) и се състоят от: приходи от лихви по предоставени заеми и срочни депозити, нетна печалба от курсови разлики от преценка на заеми в чуждестранна валута, приходи/печалби от сделки с инвестиции в ценни книжа и дялове, в т.ч. дивиденди.

Приходите от лихви се отчитат текущо по метода на ефективния (договорения) лихвен процент ред „Финансови приходи”.

2.4.4. Приходи от финансиране

Безвъзмездните средства, предоставени от държавата, не се признават, докато няма разумна гаранция, че Дружеството ще се съобрази с условията, свързани с тях, и че безвъзмездните средства ще бъдат получени.

Държавните дарения се признават в печалбата или загубата систематично през периодите, в които Дружеството признава като разходи съответните разходи, за които са предназначени да компенсират безвъзмездните средства. По-конкретно, държавни субсидии, чието основно условие е Дружеството да закупува, конструира или придобива по друг начин нетекущи активи, се признават като отсрочени приходи в отчета за финансовото състояние и се прехвърлят в печалбата или загубата на системна и рационална основа през полезния живот на свързаните активи.

Държавните безвъзмездни средства, които се получават като компенсация за вече направени разходи или загуби или с цел незабавна финансова подкрепа на Групата без бъдещи свързани разходи, се признават в печалбата или загубата за периода, в който те стават вземания.

Правителствените субсидии за разходи за преквалификация на персонала се признават като приход през периодите, необходими за приравняването им към съответните разходи и се приспадат при отчитане на свързаните с тях разходи.

2.5. Разходи

2.5.1. Оперативни разходи

Оперативните разходи се признават в печалбата или загубата на датата на възникването им.

Разходите в дружеството се признават в момента на тяхното възникване на база на принципите на начисляване и съпоставимост на разходите с приходите.

Разходите за бъдещи периоди се отлагат за признаване като текущи разходи за периода през който договорите, за които се отнасят се изпълнят. Представят се като предплатени разходи.

2.5.2. Разходи за лихви и разходи по заеми

Разходите за лихви се отчитат текущо по метода на ефективния лихвен процент.

Разходите по заеми основно представляват лихви по заемите на дружеството.

Разходите по заеми, пряко свързани с придобиването, изграждането или производството на квалифицирани активи, които са активи, които непременно изискват значителен период от време, за да бъдат подготвени за тяхното предназначение или продажба, се прибавят към цената на тези активи, докато активите са изцяло готови за тяхното предназначение/употреба или продажба.

Доколкото заемите с фиксиран лихвен процент се използват за финансиране на отговарящ на условията актив и са хеджирани с ефективно хеджиране на справедливата стойност на лихвения риск, капитализираните разходи по заеми отразяват хеджиращия лихвен процент.

Приходите от инвестиции, спечелени от временното инвестиране на конкретни заеми, докато бъдат разходвани за отговарящи на условията активи, се приспадат от разходите по заеми, които могат да бъдат капитализирани.

Всички други разходи по заеми се признават в печалбата или загубата за периода, в който са направени на ред „Финансови разходи“.

2.6. Имоти, машини и съоръжения

Земята и сградите, държани за използване при производството или доставката на стоки или услуги за отдаване под наем на други лица (с изключение на инвестиционни имоти) или за административни цели, се посочват в отчета за финансовото състояние, като първоначално се оценяват по себестойност, включваща цената на придобиване, както и всички преки разходи за привеждането на актива в състояние за използване.

Последващото им оценяване се извършва по цена на придобиване, намалена с натрупаните амортизации и загуби от обезценка. Направените обезценки се отчитат като разход и се признават в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния период.

Имотите в процес на изграждане за производствени, доставни или административни цели или за цели, които все още не са определени, се отчитат по цена на придобиване, намалена с признатата загуба от обезценка. Цената включва професионални такси за квалифицирани активи, разходи по заеми, капитализирани в съответствие със счетоводната политика на Дружеството. Амортизацията на тези активи, определена на същата база като останалите имуществени активи, започва, когато активите са готови за използване по тяхното предназначение.

Свободната земя не се амортизира. Машините, съоръженията и оборудването се отчитат по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и натрупаната загуба от обезценка.

Последващите разходи, свързани с определен актив от имоти, машини и съоръжения, се прибавят към балансовата сума на актива, когато е вероятно дружеството да има икономически ползи, надвишаващи първоначално оценената ефективност на съществуващия актив. Всички други последващи разходи се признават за разход за периода, в който са направени.

Амортизацията се признава така, че стойността или оценката на активите (различни от собствеността върху земя и имоти в процес на строителство), намалени с остатъчните им стойности през полезния им живот, се амортизира като се използва линеен метод, на следните основания:

○Сгради	25 години
○Машини	3,33 години
○Транспортни средства	10 години
○Автомобили	4 години
○Стопански инвентар	6,67 години

○ Компютри	2 години
○ Други	6,67 години

Оцененият полезен живот, остатъчната стойност и методът на амортизация се преразглеждат в края на всеки отчетен период, като ефекта от всякакви промени в приблизителната оценка се отчитат на бъдеща основа.

Активите, придобити при условията на финансов лизинг, се амортизират за срока на техния очакван полезен живот на същата база като собствеността им. Когато обаче няма разумна сигурност, че собствеността ще бъде получена до края на срока на лизинговия договор, активите се амортизират за по-краткия от срока на лизинговия договор и техния полезен живот.

Имотите, машините и съоръженията се отписват при разпореждане или когато не се очакват бъдещи икономически ползи от продължаване на използването на актива. Печалбата или загубата, възникваща при освобождаването или оттеглянето на актив, се определя като разлика между постъпленията от продажбата и балансовата стойност на актива и се признава в печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Други доходи“.

Избраният праг на същественост за имотите, машините и съоръженията на Дружеството е в размер на 700 лв.

2.7. Нематериални активи

Нематериални активи, придобити поотделно

Нематериалните активи с ограничен полезен живот, които се придобиват поотделно, се отчитат по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и натрупаните загуби от обезценка. Цената на придобиване, включваща всички платени мита, невъзстановими данъци и направените преки разходи във връзка с подготовка на нематериалния актив за експлоатация. Амортизацията се признава на база линейния метод за периода на техния полезен живот. Очакваният полезен живот и методът на амортизация се преразглеждат в края на всеки отчетен период, като ефектът от всякакви промени в оценката се отчитат на перспективна основа.

Нематериалните активи с неопределен полезен живот, които се придобиват отделно, се отчитат по цена на придобиване, намалена с натрупаните загуби от обезценка.

Последващото оценяване на нематериалните активи се извършва по цена на придобиване, намалена с натрупаните амортизации и загуби от обезценка. Направените обезценки се отчитат като разход и се признават в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния период.

Последващите разходи, които възникват във връзка с нематериалните активи след първоначалното им признаване, се признават в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за периода на тяхното възникване, освен ако в резултат на това активът може да генерира повече от първоначално предвидените бъдещи икономически ползи и

когато тези разходи могат надеждно да бъдат оценени и отнесени към актива. Ако тези условия са изпълнени, разходите се добавят към себестойността на актива.

Амортизацията се изчислява, като се използва линейният метод върху оценения полезен срок на годност на отделните активи, както следва:

○ Софтуер	2 години
○ Други	6,67 години

Разходите за амортизация са включени в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Разходи за амортизация и обезценка на нефинансови активи“.

Вътрешно генерирани нематериални активи - разходи за научноизследователска и развойна дейност

Разходите за изследователски дейности се признават като разход за периода, в който са извършени.

Вътрешно генерираният нематериален актив, произтичащ от развитието (или от фазата на развитие на вътрешен проект), се признава, ако и само ако са изпълнени/показани всички от следните условия:

- техническата възможност за попълване на нематериалния актив, така че намерението да бъде да се завърши нематериалния актив и да се използва или продаде;
- способността да се използва или продаде нематериалния актив;
- как нематериалният актив ще генерира вероятни бъдещи икономически ползи;
- наличието на адекватни технически, финансови и други ресурси за завършване на разработката и за използване или продажба на нематериален актив; и
- способността за надеждно измерване на разходите, свързани с нематериалния актив по време на неговото развитие.

Първоначално признатата сума за вътрешно генерирани нематериални активи е сумата от разходите, направени от датата, на която нематериалният актив първоначално отговаря на изброените по-горе критерии за признаване. Когато не може да се признае вътрешно генериран нематериален актив, разходите за развитие се признават в печалбата или загубата за периода, в който са възникнали.

След първоначалното им признаване вътрешно генерираните нематериални активи се отчитат по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и натрупаните загуби от обезценка, на същата база като нематериалните активи, придобити отделно.

Отписване на нематериални активи

Нематериален актив се отписва при освобождаване или когато не се очакват бъдещи икономически ползи от неговото използване или разпореждане. Печалбите или загубите, възникнали от отписването на нематериален актив, измерени като разлика между нетните постъпления от продажбата и балансовата стойност на актива, се признават в печалбата или загубата, когато активът бъде отписан.

Патенти и търговски марки

Патентите и търговските марки се оценяват първоначално по цена на придобиване и се амортизират по линейния метод за срока на полезния им живот.

Избраният праг на същественост за нематериалните активи на Дружеството е в размер на 700 лв.

2.8. Обезценки на имоти, машини и съоръжения и нематериални активи

Към всяка отчетна дата Дружеството прави преглед на балансовите стойности на своите материални и нематериални активи, за да определи дали има признаци, че тези активи са претърпели загуба от обезценка. Ако има такива признаци, се оценява възстановимата стойност на актива, за да се определи размерът на загубата от обезценка (ако има такава). Когато активът не генерира парични потоци, които са независими от други активи, Дружеството оценява възстановимата стойност на единицата, генерираща парични потоци, към която принадлежи активът. Когато може да бъде установена разумна и последователна основа на разпределение, корпоративните активи също се разпределят към отделни генериращи парични потоци единици, или в противен случай те се разпределят към най-малката група единици, генериращи парични потоци, за които може да се определи разумна и последователна база за разпределение.

Нематериалните активи с неопределен полезен живот се тестват за обезценка поне веднъж годишно и когато има индикация, че активът може да бъде обезценен.

Възстановимата стойност е по-високата от справедливата стойност, намалена с разходите за освобождаване и стойността в употреба. При оценката на стойността в употреба, очакваните бъдещи парични потоци се дисконтират до тяхната сегашна стойност, като се използва дисконтов процент преди данъци, който отразява текущите пазарни оценки на стойността на парите във времето и рисковете, специфични за актива, за които оценките на бъдещите парични потоци не са коригирани.

Ако възстановимата стойност на актив (или единица, генерираща парични потоци) се оценява на по-малка от балансовата му стойност, балансовата стойност на актива (или единицата, генерираща парични потоци) се намалява до неговата възстановима стойност. Загуба от обезценка се признава веднага в печалбата или загубата, освен ако съответният актив не се отчита по преоценена стойност, в който случай загубата от обезценка се третира като намаление от преоценка.

Когато загубата от обезценка впоследствие се променя, балансовата стойност на актива (или единицата, генерираща парични потоци) се увеличава до неговата възстановима стойност, но така, че увеличената балансова стойност да не надвишава балансовата стойност, която би била определена ако не е била призна загуба от обезценка на актива (или единицата, генерираща парични потоци) в предходни години. Възстановяването на загуба от обезценка се признава веднага в печалбата или загубата, освен ако съответният актив не се отчита по преоценена стойност, в който случай възстановяването на загубата от обезценка се третира като увеличение на преоценката.

2.9. Отчитане на лизингови договори

Лизингът се класифицира като финансов лизинг, когато условията на лизинговия договор прехвърлят по същество всички рискове и ползи от собствеността върху лизингополучателя. Всички други лизингови договори се класифицират като оперативен лизинг.

Дружеството като лизингодател

Сумите, дължими от лизингополучателите по финансов лизинг, се признават като вземания в размер на нетната инвестиция на Дружеството в лизинговия договор. Приходът от финансов лизинг се разпределя към отчетни периоди, така че да отразява постоянна периодична норма на възвръщаемост на нетните инвестиции на Дружеството по отношение на лизинговите договори.

Приходите от наеми от оперативен лизинг се признават на принципа на линейния метод за срока на съответния лизинг. Първоначалните преки разходи, възникнали при договаряне и уреждане на оперативен лизинг, се прибавят към балансовата стойност на наетия актив и се признават по линейния метод за срока на лизинга.

Дружеството като лизингополучател

Активите, държани/придобити под финансов лизинг, се признават като активи на Дружеството по тяхната справедлива стойност или, ако е по-ниска, по сегашната стойност на минималните лизингови плащания, всяка от които се определя към началото на лизинга. Съответното задължение към лизингодателя се включва в отчета за финансовото състояние като задължение за финансов лизинг.

Лизинговите плащания се разпределят между финансовите разходи и намаляването на лизинговото задължение, така че да се постигне постоянна лихва върху остатъка от пасива. Финансовите разходи се признават незабавно в печалбата или загубата, освен ако не са пряко свързани с отговарящи на условията активи, в който случай те се капитализират в съответствие с общата политика на Групата за разходите по заеми. Условните наеми се признават като разходи в периодите, в които са направени.

Наемите, платими по оперативен лизинг, се начисляват като приход по линейния метод за срока на съответния лизинг, освен когато друга по-систематична основа е по-представителна за времето, в което се изразходват икономическите ползи от лизинговия актив. Условните наеми, произтичащи от оперативен лизинг, се признават като разход за периода, в който са възникнали.

В случай, че са получени стимули за лизинг за сключване на оперативен лизинг, такива стимули се признават като пасив. Съвкупната полза от стимулите се признава като намаление на разходите за наем на линейна база за срока на лизинговия договор, освен когато друга системна основа е по-представителна за времето, в което се изразходват икономическите ползи от наетия актив.

2.10. Материални запаси

Материалните запаси са оценени във финансовия отчет както следва:

- суровини, материали и стоки - по по-ниската от: доставната себестойност (цена на придобиване) и нетната реализируема стойност;
- готова продукция, полуфабрикати и незавършено производство - по по-ниската от: производствената себестойност и нетната реализируема стойност.

Разходите, които се извършват, за да доведат даден продукт от материалните запаси в неговото настоящо състояние и местонахождение, се включват в цената на придобиване (себестойността), както следва:

- суровини, материали и стоки – всички доставни разходи, които включват покупната цена, вносни мита и такси, транспортни разходи, невъзстановяеми данъци и други разходи, които допринасят за привеждане на материалите и стоките в готов за тяхното използване/продажба вид;

- готова продукция, полуфабрикати и незавършено производство – всички необходими производствени разходи, които формират производствената себестойност, като в нея се включват преките разходи за материали и труд и приспадащата се част от общопроизводствените разходи (променливи и постоянни), с изключение на административните разходи, курсовите разлики и разходите по привлечени финансови (външни) ресурси. Включването на условно постоянните общопроизводствени разходи в производствената себестойност на произвежданата готова продукция, полуфабрикатите и незавършеното производство се извършва на базата на нормален капацитет, определен на база обичайна средно поддържанна заетост/заработка на персонала. Избраната база за разпределението им на ниво отделни продукти е заработка в човеко-часовете на пряко заетия персонал в производството на конкретния продукт.

При употребата (влагане и продажбата) на материалните запаси те се изписват текущо като се използва методът на средно-претеглената стойност (себестойност).

Нетната реализируема стойност представлява приблизително определената продажна цена на даден актив в нормалния ход на стопанската дейност, намалена с приблизително определените разходи по довършването в търговски вид на този актив и приблизително определените разходи за реализация (маркетинг, продажба и дистрибуция).

При продажба на материалните запаси тяхната балансова стойност се признава като разход в периода, в който е признат съответният приход.

2.11. Финансови инструменти

С ефективното приложение (от 01.01.2018 г.) на МСФО 9 Дружеството е приело последващите изменения в МСС 1, като обезценката на финансови активи се представя в отделна позиция в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход. Преди това Дружеството е прилагало подхода за включване на обезценката на търговски вземания в статията „Други разходи“. Следователно Дружеството прекласифицира загуби от обезценка в размер на 5 хил. лв., признати по МСС 39, от статията „Други разходи“ към статията „Загуба от обезценка на търговски вземания и договорни активи“ в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за годината, приключваща на 31 декември 2017 г. Загубите от обезценка по други финансови активи се представят във „финансови разходи“, подобно на представянето по МСС 39, а не са представени отделно в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход поради съображения за същественост.

Освен това, Дружеството е приело последващите изменения на МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестявания, които се прилагат за оповестяванията за 2018 г., но като цяло те не са приложени към сравнителната информация.

2.11.1. Финансови активи

Всички признати финансови активи се оценяват в последствие в тяхната цялост или по амортизирана стойност, или по справедлива стойност, в зависимост от тяхната класификация на базата на бизнес модела за управление на финансовите активи и характеристиката на договорните парични потоци.

По амортизирана стойност се оценяват:

- финансовият актив, който съгласно бизнес модела се държи за събиране на договорни парични потоци; и
- договорните условия на финансовия актив поражда на определени дати паричните потоци, които представляват единствено плащания на главница и лихви по непогасената главница.

По подразбиране всички останали финансови активи се оценяват впоследствие по справедлива стойност в печалбата или загубата (FVTPL).

(i) амортизирана стойност и метод на ефективната лихва

Амортизираната стойност на финансов актив е сумата, при която финансовият актив се оценява при първоначално признаване минус погашенията на главницата, плюс кумулативната амортизация, използвайки метода на ефективната лихва за всяка разлика между тази първоначална сума и сумата на падежа, коригирана с надбавка за всяка загуба. Брутната балансова стойност на финансовия актив е амортизираната стойност на финансов актив преди коригиране за всяка загуба.

Приходите от лихви се признават в печалбата или загубата и се включват в статията "Финансов приход - приход от лихви".

(ii) финансови активи по FVTPL

Финансовите активи, които не отговарят на критериите за оценяване по амортизирана стойност или справедлива стойност през друг всеобхватен доход (FVTOCI), се оценяват на база FVTPL.

Финансовите активи по FVTPL се отчитат по справедлива стойност в края на всеки отчетен период, като всички печалби или загуби от справедлива стойност, признати в печалбата или загубата, доколкото не са част от определена хеджираща връзка. Нетната печалба или загуба, призната в печалбата или загубата, включва всеки дивидент или лихва, натрупана върху финансов актив и е включена в статията „други печалби и загуби“.

Отписване на финансови активи

Дружеството отписва финансов актив, когато има информация, показваща, че длъжникът е в сериозни финансови затруднения и няма реалистична перспектива за възстановяване, напр. когато длъжникът е в процедура под ликвидация или в производство по несъстоятелност, или в случая на търговски вземания, когато сумите са с просрочие над две години, което от двете настъпи по-рано. Отписаните финансови активи все още могат да бъдат предмет на дейности по принудително изпълнение съгласно процедурите за възстановяване на Дружеството, като се вземат предвид правните консултации, когато е уместно. Всички направени възстановявания се признават в печалбата или загубата.

Дружеството отписва финансов актив само когато договорните права върху паричните потоци от актива изтичат или когато прехвърли финансовия актив и по същество всички рискове и ползи от собствеността върху актива на друго предприятие. Ако Дружеството не прехвърля и не запазва съществено всички рискове и изгоди от собствеността и продължава да контролира прехвърления актив, Дружеството признава задържания си дял в актива и свързания с него пасив за суми, които може да се наложи да плати. Ако Дружеството запази по същество всички рискове и ползи от собствеността върху прехвърлен финансов актив, Дружеството продължава да признава финансовия актив и също така признава обезпечения за получените постъпления.

При отписване на финансов актив, отчитан по амортизирана стойност, разликата между балансовата стойност на актива и сумата на полученото и вземане се признава в печалбата или загубата.

2.11.2. Финансови пасиви

Финансовите пасиви се класифицират като:

- оценявани по амортизирана стойност; и
- оценявани по справедлива стойност в печалбата или загубата.

Всички финансови пасиви се оценяват по амортизирана стойност, освен ако финансовия пасив не е държан за търгуване или други условия, основание за избор финансовия пасив да бъде оценен по справедлива стойност в печалбата или загубата.

Финансовите пасиви, които не са (i) условно възнаграждение на придобиващ в бизнес комбинация, (ii) държани за търгуване, или (iii) определени като FVTPL, се

оценяват впоследствие по амортизирана стойност, използвайки метода на ефективната лихва. Методът на ефективна лихва е метод за изчисляване на амортизираната стойност на финансов пасив и за разпределяне на разходите за лихви през съответния период. Ефективният лихвен процент е процентът, който точно дисконтира очакваните бъдещи парични плащания (включително всички такси и етапи/позиции, платени или получени, които представляват неразделна част от ефективния лихвен процент, транзакционните разходи и други премии или отстъпки) през очаквания живот на финансовия пасив или (когато е уместно) по-кратък период, до амортизираната стойност на финансов пасив.

Дивидентите, платими на основния акционер – „Терем Холдинг“ ЕАД се признават, когато същите са одобрени от Общото събрание.

Отписване на финансови пасиви

Дружеството отписва финансовите пасиви, когато и само когато задълженията на Дружеството са погасени, анулирани или са с изтекъл срок. Разликата между балансовата стойност на отписаното финансово задължение и платеното и дължимото възнаграждение се признава в печалбата или загубата.

Когато Дружеството размени със съществуващия заемодател един дългов инструмент в друг със съществено различни условия, тази размяна се отчита като погасяване на първоначалния финансов пасив и признаването на нов финансов пасив. По подобен начин Дружеството отчита съществено изменение на условията на съществуващо задължение или част от него като погасяване на първоначалния финансов пасив и признаването на ново задължение. Предполага се, че условията са съществено различни, ако дисконтираната настояща стойност на паричните потоци съгласно новите условия, включително всички такси, платени нетно от получените такси и дисконтирани с използване на първоначалния ефективен лихвен процент, е най-малко 10% различно от дисконтираната стойност на останалите парични потоци от първоначалния финансов пасив. Ако промяната не е съществена, разликата между: (1) балансовата стойност на пасива преди изменението; и (2) настоящата стойност на паричните потоци след промяната трябва да се признае в печалбата или загубата като печалба или загуба от изменението в рамките на други печалби и загуби.

Класификация и оценка на финансовите активи и финансови пасиви

Следващата таблица и приложените бележки по-долу обясняват първоначалното измерване на категориите по МСС 39 и новите категории за оценка съгласно МСФО 9 за всеки клас от финансовите активи и финансовите пасиви на Дружеството към 1 януари 2018 г. Ефектът от приемането на МСФО 9 върху балансовите стойности на финансовите активи към 1 януари 2018 г. се обяснява с новите изисквания за обезценка.

хил. лв.	бележка	Първоначална класификация съгласно МСС 39	Нова класификация съгласно МСФО 9	оригинална текуща ст/ст съгласно МСС 39	нова текуща ст/ст съгласно МСФО 9
Финансови активи					
Търговски	17	кредити и вземания	амортизирана стойност	14	14

вземания

Вземания от свързани лица	18,25	кредити и вземания	амортизирана стойност	233	233
Парични парични еквиваленти	19	кредити и вземания	амортизирана стойност	181	181
Сума на финансовите активи				428	428
Финансови пасиви					
Търговски задължения	22	други финансови задължения	други финансови задължения	(104)	(104)
Задължения към свързани лица	25	други финансови задължения	други финансови задължения	(25 249)	(25 249)
Сума на финансовите пасиви				(25 353)	(25 353)

Търговските и други вземания, класифицирани като кредити и вземания по МСС 39 се класифицират по амортизирана стойност по МСФО 9.

На 1 януари 2018 г. не са признати допълнителни търговски вземания във връзка с прехода към МСФО 15.

Изменението от 47 хил. лв. е обезценка на присъдени вземания, призната към неразпределената печалба на 1 януари 2018 г. във връзка с прехода към МСФО 9.

2.11.3. Обезценка на финансови активи

Новите изисквания за обезценка съгласно МСФО 9, използват повече информация, ориентирана към бъдещето, за да признаят очакваните кредитни загуби – моделът за „очакваните кредитни загуби“, който замества „модела на понесените загуби“, представен в МСС 39.

Инструментите, които попадат в обхвата на новите изисквания, включват основно търговски вземания, признати и оценявани, съгласно МСФО 15.

Признаването на кредитни загуби вече не зависи от настъпването на събитие с кредитна загуба. Вместо това Дружеството разглежда по-широк спектър от информация при оценката на кредитния риск и оценяването на очакваните кредитни загуби, включително минали събития, текущи условия, разумни и поддържащи прогнози, които влияят върху очакваната събираемост на бъдещите парични потоци на инструмента.

Изчисляването на очакваните кредитни загуби се определя на базата на вероятно претеглената приблизителна оценка на кредитните загуби през очаквания срок на финансовите инструменти.

Дружеството използва опростен подход при отчитането на търговските и други вземания, и признава загуба от обезценка като очаквани кредитни загуби за целия срок на инструмента. Те представляват очакваният недостиг в договорните парични потоци, като се има предвид възможността за неизпълнение във всеки момент от срока на финансовия

инструмент. Дружеството използва своя натрупан опит, външни показатели и информация в дългосрочен план, за да изчисли очакваните кредитни загуби чрез разпределянето на вземанията по времева структура, използвайки матрица на провизиите.

2.12. Парни и парични еквиваленти

Паричните средства и парични еквиваленти включват: наличности в брой в каси, парични средства в разплащателни и депозитни сметки.

За целите на изготвянето на Отчета за паричните потоци:

- паричните постъпления от клиенти и паричните плащания към доставчици са представени брутно, с включен ДДС (20%);
- получените лихви по разплащателни сметки са представени в оперативната дейност.
- трайно блокираните парични средства се третираат като парични средства и еквиваленти, но се посочват на отделен ред в отчета за паричните потоци.
- платеният ДДС по покупки на дълготрайни активи се посочва като плащане към доставчици към паричните потоци от оперативна дейност, доколкото той участва и се възстановява заедно и в оперативните потоци на дружеството за съответния период (месец).

2.13. Данъци върху дохода

Разходите за данъци, признати в печалбата или загубата, включват сумата на отсрочените и текущите данъци, които не са признати в другия всеобхватен доход или директно в собствения капитал.

Текущ данък

Текущият данък е дължим върху облагаемия доход, който се различава от печалбата или загубата във финансовите отчети. Изчисляването на текущия данък е базиран на данъчните ставки и определен в съответствие с изискванията на българското данъчно законодателство - Закон за корпоративното подоходно облагане. Номиналната данъчна ставка за 2018 г. е 10% (2017 г.: 10 %).

Текущите данъчни активи и/или пасиви представляват тези задължения към или вземания от данъчните институции, отнасящи се за текущи или предходни отчетни периоди, които не са платени към датата на финансовия отчет.

Провизия се признава за онези въпроси, за които определянето на данъка е несигурно, но се счита за вероятно да има бъдещ изходящ паричен поток към данъчен орган. Провизиите се оценяват по най-добрата приблизителна оценка на сумата, която се очаква да стане платима. Оценката се основава на преценката на ръководството, подкрепена от предишен опит по отношение на такива дейности и в някои случаи въз основа на специализиран независим данъчен съвет/консултация.

Отсрочени данъци

Отсрочените данъци се изчисляват по пасивния метод за всички временни разлики между балансовата стойност на активите и пасивите и тяхната данъчна основа.

Отсрочените данъчни пасиви се признават общо за всички облагаеми временни разлики, а отсрочените данъчни активи се признават до степента, до която е вероятно да са налице облагаеми печалби, срещу които могат да се използват временни разлики, подлежащи на приспадане. Такива активи и пасиви не се признават, ако временната разлика възниква от първоначалното признаване на репутацията или от първоначалното признаване (освен от бизнес комбинация) на други активи и пасиви в сделка, която не засяга нито облагаемата печалба, нито счетоводната печалба. Освен това, отсрочен данъчен пасив не се признава, ако временната разлика възниква от първоначалното признаване на репутацията.

Балансовата стойност на отсрочените данъчни активи се преразглежда към всяка отчетна дата и се намалява до степента, до която вече няма вероятност да има достатъчно облагаема печалба, която да позволи възстановяването на целия или на част от актива.

Отсроченият данък се изчислява по данъчните ставки, които се очаква да се прилагат в периода, в който задължението се урежда или активът се реализира въз основа на данъчни закони и лихвени проценти, които са влезли в сила или по същество са влезли в сила на отчетната дата.

Оценката на отсрочени данъчни пасиви и активи отразява данъчните последици, които ще последват от начина, по който Дружеството очаква, в края на отчетния период, да възстанови или уреди балансовата стойност на своите активи и пасиви.

Отсрочените данъчни активи и пасиви се компенсират, когато има законно право да компенсира текущите данъчни активи срещу текущи данъчни задължения и когато те се отнасят за данъци върху дохода, наложени от същия данъчен орган и Дружеството възнамерява да уреди текущите си данъчни активи и пасиви на нетна база.

Текущ данък и отсрочен данък за годината

Текущият и отсроченият данък се признават в печалбата или загубата, освен когато се отнасят за позиции, които се признават в друг всеобхватен доход или директно в собствения капитал, като в този случай текущият и отсроченият данък също се признават в друг всеобхватен доход или директно в собствения капитал. Когато текущият данък или отсроченият данък възниква от първоначалното отчитане на бизнес комбинация, данъчният ефект се включва в отчитането на бизнес комбинацията.

2.14. Собствен капитал, резерви и плащания на дивиденди

Основният капитал на дружеството отразява номиналната стойност на дяловете.

Другите резерви включват резерви, общи резерви, преоценки на нефинансови активи.

Неразпределената печалба/Натрупаната(загуба) включва натрупаните печалби и непокрити загуби от минали години.

Задълженията за плащане на дивидент на едноличният собственик на капитала са включени в отчета за финансовото състояние, когато дивидента е одобрен за разпределение от принципала – „Терем Холдинг“ ЕАД, като задължение към собственика.

Всички транзакции със собственика – „Терем Холдинг“ ЕАД, са представени отделно в отчета за промените в собствения капитал.

Дружеството не притежава дълговите и капиталови инструменти, които да са класифицирани като собствен капитал или инструменти на собствения капитал.

В раздела „Собствен капитал“, като елементи на друг всеобхватен доход, дружеството е класифицирало статии, чието методическо отчитане и функционално предназначение е регламентирано с приложимите МСС/МСФО.

2.15. Пенсионни и краткосрочни възнаграждения на служителите

Разходи за доходи при пенсиониране и прекратяване

Плащанията по планове за пенсионно осигуряване с дефинирани вноски се признават като разход, когато служителите са предоставили услуга, която им дава право на вноските. Плащанията, извършени към държавните фондове за пенсионно осигуряване, се отчитат като плащания по планове с дефинирани вноски, където задълженията на Дружеството по планове са еквивалентни на тези, възникващи при план за пенсионно осигуряване с дефинирани вноски.

При планове за пенсионни доходи с дефинирани доходи, разходите за предоставяне на обезщетения се определят с помощта на метода на прогнозната единица, като актюерските оценки се извършват в края на всеки годишен отчетен период. Оценката на задълженията е базирана на стандартни проценти на инфлацията, очаквана промяна на разходите за медицинско обслужване и смъртност. Бъдещи увеличения на заплатите също се вземат под внимание. Преоценките, включващи актюерски печалби и загуби, ефекта от тавана на активите (ако е приложимо) и възвръщаемостта на активите на плана (с изключение на лихвите) се признават в отчета за финансовото състояние в отчета за всеобхватния доход за периода в които те се срещат. Преоценките, признати в отчета за печалбата и загубата и другия всеобхватен доход, не се рекласифицират. Разходите за минал трудов стаж се признават в печалбата или загубата, когато настъпи изменението или съкращаването на плана, или когато Дружеството признава съответните разходи за реструктуриране или доходи при прекратяване, ако е по-рано. Печалбите или загубите от сепълмента на план с дефинирани доходи се признават, когато се извърши уреждането. Нетните лихви се изчисляват чрез прилагане на дисконтов процент към нетния пасив или актив с дефинирани доходи. Разходите за дефинирани доходи се разделят на три категории:

- разходи за услуги, които включват разходите за текущ трудов стаж, разходи за минал трудов стаж и печалби и загуби от съкращения и сепълмент;
- нетен лихвен разход или доход; и
- повторни измервания.

Дружеството признава разходите за обслужване в печалбата или загубата като административни разходи.

Нетният лихвен разход или приход се признава в рамките на финансовите разходи.

Задължението за пенсиониране, признато в отчета за финансовото състояние, представлява дефицита или излишъка в плановете на Дружеството за дефинирани доходи. Всеки излишък, произтичащ от това изчисление, се ограничава до настоящата стойност на всички икономически ползи, налични под формата на възстановявания от плановете или намаления на бъдещите вноски в плановете.

Задължение за изплащане на доходи при прекратяване се признава по-рано, от момента, в който предприятието вече не може да оттегли предложението за обезщетение за прекратяване и когато предприятието признава съответните разходи за реструктуриране.

Краткосрочни и други дългосрочни доходи на наети лица

Признава се пасив за обезщетения, натрупани за наетите лица по отношение на заплати, годишен отпуск и отпуск по болест в периода, в който съответната услуга се предоставя при недисконтиран размер на обезщетенията, които се очаква да бъдат платени в замяна на тази услуга.

Задълженията, признати по отношение на краткосрочните доходи на наети лица, се оценяват по недисконтирания размер на обезщетенията, които се очаква да бъдат изплатени в замяна на свързаната с тях услуга.

Задълженията, признати във връзка с други дългосрочни доходи на заети лица, се оценяват по настоящата стойност на очакваните бъдещи парични изходящи парични потоци, които се очаква да бъдат направени от Дружеството по отношение на услугите, предоставяни от служителите до отчетната дата.

Съгласно изискванията на Кодекса на труда и Колективния трудов договор при прекратяване на трудовото правоотношение, след като служителят е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Дружеството е задължено да му изплати обезщетение в размер до шест брутни работни заплати. Предприятието е начислило правно задължение за изплащане на обезщетения на наетите лица при пенсиониране в съответствие с изискванията на МСС 19 „Доходи на наети лица“. Ръководството на дружеството оценява задължението по изплащане на дефинирани доходи веднъж годишно с помощта на независим актюер. Актюерските печалби или загуби се признават в другия всеобхватен доход.

2.16. Привлечено външно финансиране

2.16.1. Лихвоносни заеми и други привлечени финансови ресурси

Лихвоносните заеми и други привлечени финансови ресурси се класифицират като текущи, освен за частта от тях, за която дружеството има безусловно право да уреди задължението си в срок над 12 месеца от края на отчетния период.

Всички заеми и други привлечени финансови ресурси се отчитат първоначално по себестойност (номинална сума), която се приема за справедлива стойност на полученото по сделката, нетно от преките разходи, свързани с тези заеми и привлечени ресурси. След първоначалното признаване, привлеченото външно финансиране последващо се оценява по правилата за финансови пасиви, описани по-горе.

2.16.2. Капитализиране на разходи по заеми

Дружеството капитализира разходите по заеми, пряко свързани с придобиването, изграждането или производството на отговарящи на условията /квалифицирани/ активи. Отговарящ на условията /квалифициран/ актив е актив, който непременно изисква поне 12-месечен период от време, за да стане готов за предвижданата му употреба или продажба.

Размерът на разходите по заеми, които могат да се капитализират в стойността на един отговарящ на условията /квалифициран/ актив, се определя чрез коефициент /норма/ на капитализация. Коефициентът на капитализация е среднопретеглената величина на разходите по заеми, отнесени към заемите на дружеството, които са непогасени през периода, с изключение на заемите, извършени специално с цел придобиване на един отговарящ на условията /квалифициран/ актив.

Капитализирането на разходите по заеми като част от стойността на един отговарящ на условията /квалифициран/ актив започва, когато са изпълнени следните условия: извършват се разходите за актива, извършват се разходите по заеми и в ход са дейности, които са необходими за подготвяне на актива за предвижданата му употреба или продажба.

Разходите по заеми се намаляват и с всякакъв инвестиционен доход от временното инвестиране на средствата от тези заеми.

2.17. Провизии, условни пасиви и условни активи

Провизии

Провизиите се признават, когато Дружеството има настоящо задължение (юридическо или конструктивно) в резултат на минало събитие, за което е вероятно Дружеството да бъде задължено да го уреди и може да бъде направена надеждна оценка на размера на това задължение. Възможно е срочността или сумата на изходящия паричен поток да е несигурна. Бъдещи загуби от дейността не се признават като провизия.

Сумата, призната като провизия, е най-добрата преценка на възнаграждението, необходимо за уреждане на настоящото задължение към датата на отчета, като се вземат предвид рисковете и несигурността около задължението. Когато дадена провизия се оценява, като се използват паричните потоци, за които се оценява текущото задължение, неговата балансова стойност е настоящата стойност на тези парични потоци (когато ефектът от стойността на парите във времето е съществен).

Когато се очаква някои или всички икономически ползи, необходими за уреждане на провизия, да бъдат възстановени от трета страна, вземането се признава като актив, ако е

почти сигурно, че възстановяването ще бъде получено и сумата на вземането може да бъде надеждно оценена.

Провизиите се преразглеждат към края на всеки отчетен период и стойността им се коригира, за да се отрази най-добрата приблизителна оценка.

В случаите, в които се счита, че е малко вероятно да възникне изходящ поток на икономически ресурси в резултат на текущо задължение, пасив не се признава.

Вероятни входящи потоци на икономически ползи, които все още не отговарят на критериите за признаване на актив, се смятат за условни активи.

2.18. Критични счетоводни преценки и ключови източници за неопределеността за оценките

При изготвянето на този финансов отчет ръководството е направило преценки и оценките, които засягат прилагането на счетоводните политики на Дружеството и отчетените суми на активи, пасиви, приходи и разходи. Действителните резултати могат да се различават от тези оценки.

Оценките и основните предположения се преразглеждат постоянно. Ревизии на прогнозите се признават проспективно.

2.19. Несигурност на счетоводните приблизителни оценки

Информация относно предположенията и несигурността на оценките към 31 декември 2018 г., които имат значителен риск от съществена корекция на балансовите стойности на активите и пасивите през следващата финансова година е включена в следните бележки:

- бележка 3 - признаване на приходи: оценка на очакваната възвръщаемост;
- бележка 21 - измерване на задължения за дефинирани доходи: основни актюерски допускания;
- бележка 14 - признаване на отсрочени данъчни активи: наличие на бъдеща облагаема печалба, срещу която могат да бъдат използвани приспадащи се временни разлики и пренесени данъчни загуби;
- бележка 30 - определяне на справедливата стойност на финансовите и нефинансови активи;
- бележки 12 и 13 - тест за обезценка на материали и нематериални активи и репутация: основни предположения, на които се основават възстановимите суми;
- бележка 17 - измерване на провизията за търговски вземания и договорни активи: ключови предположения при определяне на среднопретеглената загуба.

Допълнителна информация за допусканията, направени при оценките и преценките е включена и в съответните пояснителни бележки:

2.19.1. Съдебни дела

Ръководството е извършило преценка на наличната информация за водените от и срещу дружеството съдебни дела, както и е направило оценка/преценка за вероятния изход и евентуални задължения, които биха възникнали за изпълнение при осъдителни решения. В светлината на установените проблеми, от ръководството се изисква да прецени дали е целесъобразно да се признае провизия или дали е по-подходящо да се отложи признаването ѝ до приключване на съдебното производство и евентуално коригиране на отчета.

Провизията се базира на най-добрата оценка дадена от юридическите съветници на дружеството, която може да се различава от действителната стойност на вероятното задължение.

Дружеството не е ответник по съществени съдебни дела към датата на издаване на настоящия финансов отчет.

2.19.2. Признаване на приходи

При вземането на решението си ръководството е разгледало подробно критерии за признаване на приходите, посочени в МСФО 15, и по-специално дали Дружеството е прехвърлило контрола върху продукцията/стоките/услугите на клиента. След подробно количествено определяне на отговорността на Дружеството по отношение на последващи ремонти/рекламации и договореното ограничение на възможността на клиента да изисква по-нататъшна (извън договорения обхват) работа или да се изисква подмяна на стоките, ръководството се е уверило, че контролът е бил прехвърлен и че признаването на приходите в текущата година е подходящо, заедно с признаването на подходяща гаранция за разходите по отстраняване на рекламациите (по оценка на историческия опит в тази насока).

2.19.3. Оценка на бизнес модела за класифицирането и оценката на финансовите активи

Оценката на бизнес модела на ниво, което отразява как се управляват групи от финансови активи за постигане на определена бизнес цел включва: преценка, отразяваща всички съответни доказателства, включително как се оценява ефективността на активите и тяхната ефективност, рисковете, които влияят върху представянето на активите и как те се управляват и как се компенсира управлението на активите. Дружеството наблюдава финансовите активи, отчитани по амортизирана стойност или справедливата стойност в печалбата или загубата или в друг всеобхватен доход, които се отписват преди падежа им, за да се разбере причината за тяхното разпореждане и дали причините са в съответствие с целта на бизнеса, за който активът е държан. Мониторингът е част от непрекъснатата оценка на Дружеството дали бизнес моделът, за който се държат останалите финансови активи, продължава да бъде подходящ и ако не е подходящо да е имало промяна в бизнес модела и евентуална промяна в класификацията на активи. Подобни промени не са необходими през представените периоди.

2.19.4. Обезценка на финансови активи

МСФО 9 заменя модела „възникнали загуби“ в МСС 39 с модел „очаквана кредитна загуба“ (ECL). Най-новият модел на обезценка се прилага за финансови активи, отчитани по амортизирана стойност, договорни активи и дългови инвестиции във FVOCI, но не и за инвестиции в капиталови инструменти.

Дружеството, при наличие на основания за това, признава очаквана кредитна загуба (ECL) за търговски вземания, договорни активи и вземания по лизинг за целия живот на актива. Очакваните кредитни загуби от тези финансови активи се оценяват с помощта на матрица за провизии, базирана на историческия опит на Дружеството при кредитна загуба, коригирана за специфични за длъжниците фактори, общи икономически условия и оценка на текущата и прогнозната посока към датата на отчитане, включително времевата стойност на парите, когато е уместно.

ECL за целия живот представлява очакваните кредитни загуби, които ще произтекат от всички възможни събития по подразбиране през очаквания живот на даден финансов инструмент..

(i) Значително увеличение на кредитния риск за финансовите активи

При оценката дали кредитният риск по даден финансов актив се е увеличил значително след първоначалното признаване, Дружеството сравнява риска от възникване на неизпълнение на финансовия инструмент към отчетната дата с риска от неизпълнение на финансовия инструмент към датата на първоначалното признаване. При извършването на тази оценка, Дружеството разглежда както количествената, така и качествената информация, която е разумна и подкрепяща, включително исторически опит и информация, която е налична в бъдеще без излишни разходи или усилия. Обмислената напред насочена информация включва бъдещите перспективи на отраслите, в които оперират длъжниците на Дружеството, както и разглеждане на различни външни източници на действителни и прогноза за икономическата информация, свързана с основните дейности на Дружеството.

Независимо от резултата от горната оценка, Дружеството предполага, че кредитният риск по даден финансов актив е нараснал след първоначалното признаване, когато договорните плащания са повече от 30 дни с просрочие, освен ако Дружеството не разполага с разумна и подкрепяща се информация, която да докаже обратното. Независимо от гореизложеното, Дружеството приема, че кредитният риск по даден финансов актив не е нараснал значително от първоначалното признаване, ако се определи, че финансовият актив има нисък кредитен риск към отчетната дата. Финансовият актив има нисък кредитен риск, ако:

(а) финансовият актив има малък риск от неизпълнение,

(б) длъжникът има силен капацитет да посрещне задълженията си по договорните парични потоци в близко бъдеще, и

(в) неблагоприятните промени в икономическите и бизнес условия в дългосрочен план могат, но не е задължително, да се намалят способността на кредитополучателя да изпълни задълженията си по договорните парични потоци.

Дружеството счита, че даден финансов актив има нисък кредитен риск, когато контрагентът има силна финансова позиция и няма просрочени суми.

Дружеството редовно следи за ефективността на използваните критерии, за да установи дали е налице увеличение на кредитния риск и ги преразглежда по целесъобразност, за да гарантира, че критериите са в състояние да идентифицират значително увеличение на кредитния риск, преди сумата да стане просрочена.

(ii) Неизпълнение

Дружеството счита следното като събитие за неизпълнение за целите на управлението на вътрешния кредитен риск, тъй като историческият опит показва, че финансовите активи, които отговарят на един от следните критерии, като цяло не подлежат на възстановяване:

- когато има нарушение на финансовите условия от страна на длъжника; или
- информацията, разработена вътрешно или получена от външни източници, показва, че е малко вероятно длъжникът да изплати изцяло своите кредити, включително вътре в Групата (без да взема под внимание обезпечението по финансовия инструмент).

Независимо от горния анализ, Дружеството счита, че е налице неизпълнение, когато даден финансов актив е с просрочие над 90 дни, освен ако Дружеството не разполага с разумна и подкрепяща информация, за да докаже, че е по-подходящ по-изоставаш критерий по подразбиране.

(iii) Обезценка на финансови активи

Финансов актив е обезценен, когато са настъпили едно или повече събития, които имат значително влияние върху очакваните бъдещи парични потоци от този финансов актив. Доказателство, че даден финансов актив е кредитно обезценен, включва наблюдавани данни за следните събития:

- а) значителни финансови затруднения на емитента или заемополучателя;
- б) нарушаване на договор като неизпълнение или просрочие (виж (ii) по-горе);
- в) заемодателят/-те, по икономически или договорни причини, свързани с финансовото затруднение на заемополучателя, прави отстъпка/-и на заемополучателя, каквато/каквито заемодателят/-те не би/биха направил/-и при други обстоятелства;
- г) става вероятно, че заемополучателят ще бъде обявен в несъстоятелност или ще подлежи на друго финансово оздравяване; или
- д) изчезването на активен пазар за този финансов актив поради финансови затруднения.

Дружеството е определило, че прилагането на МСФО 9 Изискванията за обезценка към 1 януари 2018 г. водят до допълнителна провизия за обезценка, както следва:

Провизии за загуби към 31 декември 2017 г. съгласно МСС 39

Допълнителна обезценка, призната на 1 януари 2018 г. на:

Съдебни и присъдени вземания към 31 декември 2017 година

6

47

Провизии за загуби към 1 януари 2018 г. съгласно МСФО 9**53**

Средният кредитен период по продажбите на продукция/услуги (основна дейност) и стоки е 30/60 дни. Не се начислява лихва върху неизплатени търговски вземания. Групата винаги измерва провизиите за загуби от търговски вземания в размер равен на жизнения цикъл на ECL.

Дружеството използва „матрица за обезценка“ за измерване на ECL на търговските вземания от клиенти, както и за договорните активи, като процентът на средно-претеглена загуба се изчислява на базата на историческия опит (3 години назад) измерващ вероятността вземането да напредне през последователни етапи/стадии на просрочие до отписване. Дружеството е признало загуба на 100% за всички вземания над 120 дни, тъй като историческият опит показва, че тези вземания като цяло не подлежат на възстановяване, с изключение на посоченото по-долу за обратното. Следната таблица предоставя информация за експозицията към кредитен риск и ECL за търговските вземания към 31 декември 2018 година, като няма отчетени договорни активи с кредитна обезценка:

31 декември 2018 г.	ниво на ECL	Търговски вземания	Провизия за очаквана кредитна загуба
<i>в лева</i>			
Текущи вземания (не падежирали)	0.00%	0	0
1–30 дни след падежа	0.00%	44 328	0
31–60 дни просрочие	0.00%	20 810	0
61–90 дни просрочие	0.00%	0	0
Над 90 дни просрочени	100.00%	384	384
		65 522	384

Дружеството е извършило колективен анализ и оценка на очаквани кредитни загуби, и не е извършило индивидуален анализ за отделни вземания, тъй като към датата на финансовия отчет не са налични значими индивидуални вземания, чиято стойност да е съществена и да налага провеждането на индивидуален анализ.

2.19.5. Обезценка на нефинансови активи

За загуба от обезценка се признава сумата, с която балансовата стойност на даден актив или единица, генерираща парични потоци, превишава възстановимата им стойност, която е по-високата от справедливата стойност, намалена с разходите по продажба на даден актив, и неговата стойност в употреба. За да се определи стойността в употреба, ръководството на дружеството изчислява очакваните бъдещи парични потоци за всяка единица, генерираща парични потоци, и определя подходящия дисконтов фактор за определяне на настоящата стойност на тези парични потоци. При изчисляване на очакваните бъдещи парични потоци дружеството прави предположения относно бъдещите брутни печалби. Тези предположения са свързани с бъдещи събития и обстоятелства. Анализът на чувствителността по отношение на възстановимата стойност,

показва, че действителните резултати могат да се различават и да наложат корекции в активите на дружеството през следващата отчетна година.

Дружеството не е понесло загуби от обезценка на нетекущи активи през 2018 г.

2.19.6. Полезен живот на амортизируеми активи

Ръководството преразглежда полезния живот на амортизируемите активи в края на всеки отчетен период.

Към 31 декември 2018 г. ръководството определя полезния живот на активите, който представлява очакваният срок на ползване на активите от дружеството. Преносните (балансови) стойности на активите са анализирани в пояснителни *бележки 12 и 13*. Действителният полезен живот може да се различава от направената оценка поради редица фактори като техническо и морално изхабяване, предимно на софтуерни продукти и компютърно оборудване и други.

2.19.7. Материални запаси

В края на всяка финансова година дружеството извършва преглед на състоянието, срока на годност и използваемостта на наличните материални запаси. При установяване на запаси, които съдържат потенциална вероятност да не бъдат реализирани по съществуващата им балансова стойност в следващите отчетни периоди, дружеството обезценява материалните запаси до нетна реализируема стойност.

В резултат на направените прегледи и анализи през 2018 г. не е призната загуба от обезценка на материалните запаси. (2017 г.: 285 хил. лв.)

2.19.8. Задължение за изплащане на дефинирани доходи

Определянето на задължението за дефинирани доходи на Дружеството се извършва чрез използване изчисленията на сертифициран актюер. Тези изчисления зависят от някои предположения, които включват избор на дисконтов процент. Дисконтовият процент се определя въз основа на пазарните доходности в края на отчетния период за висококачествени (минимум 10-годишни) корпоративни облигации. Необходимо е да се направят съществени предположения при определяне на критериите за включване на облигациите в населението, от което се получава кривата на доходност. Най-съществените критерии при избора на облигации включват размера на емисията на корпоративните облигации, качеството на облигациите и идентифицирането на изключените от тях стойности. Тези предположения се считат за ключов източник на неопределеност на оценките, тъй като сравнително малки промени в използваните допускания могат да имат по-голям ефект върху финансовия отчет на Дружеството през следващата година. Допълнителна информация за балансовите стойности на задължението за изплащане на дефинирани доходи на Дружеството и чувствителността на тези суми към промените в дисконтовия процент са представени в *бележка 21.1*

В резултат на направените изчисления е отчетено задължение за доходи на персонала в размер на 447 х.лв. (31.12.2017 г.: 365 х.лв.) (*бележка 21.1*).

2.19.9. Измерване на справедливата стойност и процесите на оценка

Някои от активите и пасивите на Дружеството се оценяват по справедлива стойност за целите на финансовата отчетност. Ръководството е определило подходящите техники за оценка и входящи данни за измерване на справедливата стойност.

При оценката на справедливата стойност на актив или пасив, Дружеството използва пазарно наблюдавани данни до степента, в която е налична. Когато не са налични входящи данни от ниво 1, Дружеството ангажира квалифицирани оценители за извършване на оценката.

Когато липсват приложими пазарни данни, ръководството използва своята най-добра оценка на предположенията, които биха направили пазарните участници. Тези оценки могат да се различават от действителните цени, които биха били определени при справедлива пазарна сделка между информирани и желаещи страни в края на отчетния период.

2.19.10. Провизии

Когато е вероятно определен изходящ поток, съдържащ икономически ползи, да бъде необходим за покриване на поети задължения за гаранционно обслужване и отстраняване на рекламации, дружеството признава провизии. Провизията се базира на най-добрата оценка на разходите въз основа на наличната в момента информация за вероятната степен и историческия опит за предявените и отстранени рекламации, която може да се различава от действителната стойност на вероятното задължение. Поради свързаната с това несигурност е възможно да се наложи оценките да бъдат преразгледани през следващата година

2.19.11. Отсрочени данъчни активи

Оценката на вероятността за бъдещи облагаеми доходи за усвояването на отсрочени данъчни активи се базира на годишната прогноза, коригирана относно значими необлагаеми приходи и разходи и специфични ограничения за пренасяне на неизползвани данъчни загуби или кредити. Ако надеждна прогноза за облагаем доход предполага вероятното използване на отсрочен данъчен актив особено в случаи, когато активът може да се употреби без времево ограничение, тогава отсроченият данъчен актив се признава изцяло. Признаването на отсрочени данъчни активи, които подлежат на определени правни или икономически ограничения или несигурност, се преценява от ръководството за всеки отделен случай на базата на специфичните факти и обстоятелства.

Поради несигурността, свързана с производствените процеси и натовареност на предприятието, има вероятност в бъдеще крайният резултат на Дружеството да се различава значително от планирания. Въпреки, че е възможно да се достигне до редица резултати, обхватът на разумно възможния подход е да не се признаят активи по отсрочени данъци в размер на 5 хил. лв. (31.12.2017 г.: 57 хил. лв.), свързани с обезценка на присъдени вземания, тъй като ръководството не предвижда да се освободи от тези активи и съответно е преценило, че не съществува вероятност временната разлика да се прояви в предвидимо бъдеще. Размерът на временната разлика, върху която не е признат данъчен актив е 620 хил. лв. (31.12.2017 г.: 568 хил. лв.).

Признатите активи по отсрочени данъци за 2018 година са: 43 хил. лв. (31.12.2017 г.: 34 хил. лв.).

2.20. Политика по отношение на грешки и промени в счетоводната политика

Дружеството променя счетоводната си политика само когато:

- това се изисква от конкретен стандарт или разяснение или
- това води до представяне във финансовия отчет на по-надеждна и уместна информация за ефекта от операциите и сделките върху финансовото състояние, резултатите и паричните потоци /промяна на счетоводната политика/.

Промените в счетоводната политика се отразяват ретроспективно, като се коригира началното салдо на неразпределената печалба или друг засегнат елемент от капитала за ефект за всички периоди, за които тази политика е най-ранно приложима, както и други сравнителни суми, оповестени през предходния период, така сякаш винаги се е прилагала новоприетата счетоводна политика.

Ефектът от промяна на счетоводна приблизителна оценка се признава перспективно чрез включването му в печалбата и загубата за периода на промяната, ако промяната засяга само този период или за периода на промяната и бъдещи периоди, ако промяната засяга и двата вида. Когато промяната се отнася до елемент от капитал, тя се признава чрез коригиране на балансовата стойност на свързания актив, пасив или компонент от капитала в периода на промяната.

Коригирането на съществени грешки се извършва чрез ретроспективно преизчисляване, като се преизчислят сравнителните суми за представения предходен период, в който е възникнала грешката, като корекциите се изключват от печалбата или загубата. В случай, че грешката е възникнала преди предходния период, се преизчислява началното салдо на активите, пасивите и капитала за този период, така сякаш никога не е възниквала грешка.

При определяне нивото на същественост за третиране на една грешка дружеството изхожда от размера и характера на грешката.

За целите на изготвяне на настоящия финансов отчет:

- Дружеството е използвало изключенията в МСФО 9, за да не преизчислява сравнителната информация за предходни периоди по отношение на изискванията за класификация и измерване (включително обезценка). В случай, че бяха установени разлики в балансовите стойности на финансовите активи и финансовите задължения, произтичащи от приемането на МСФО 9, те щяха да се признаят в неразпределената печалба и резервите към 1 януари 2018 г. Съответно представената за 2017 г. информация не е съобразена с изискванията на МСФО 9, а по-скоро с тези на МСС 39.

- На базата на фактите и обстоятелствата са направени следните оценки, които съществуват към датата на първоначалното заявление за прилагане на новите и/или променени стандарти:

- определянето на бизнес модела, в рамките на който се държи съответния финансов актив;

- определяне и отмяна на предишни класификации на финансови активи и финансови пасиви, измерени и представени в отчета за финансовото състояние;

- Ефектът от първоначалното прилагане на МСФО 15 върху приходите на Дружеството от договори с клиенти е описан в *бележки 2.4.1. и 3*. Поради преходния метод, избран при прилагането на МСФО 15, не се налага сравнителната информация да бъде преизчислена.

2.21. Ефекти от първоначално прилагане на МСФО 9 и МСФО 15

МСФО 9 *Финансови инструменти* заменя разпоредбите на МСС 39 *Финансови инструменти: признаване и оценяване* във връзка с признаване, класификация и оценка на финансови активи и финансови пасиви, отписване на финансови инструменти, обезценка на финансови активи и счетоводно отчитане на хеджирането. Въведени са нови класификационни критерии и групи на финансовите активи респ. нови правила за тяхното последващо оценяване и признаването на приходите от лихви. Другатата съществена разлика е възприемането на нов подход за измерване на обезценки – на база очакваните кредитни загуби. При въвеждането на МСФО 9 *Финансови инструменти* дружеството за първи път е приложило изключенията (облекченията) при първоначалното му прилагане, като е наложило изискванията на стандарта към откритите на 01.01.2018 г. договори по финансови инструменти.

МСФО 15 *Приходи от договори с клиенти* заменя МСС 18 *Приходи*, който обхваща договори за стоки и услуги, както и МСС *Договори за строителство*, който обхваща договори строителство, и свързаните с тях ПКР и КРМСФО. Новият стандарт установява модел от пет стъпки при отчитане на приходите от договори с клиенти. Този модел е базиран на принципа, че приходите се признават, когато контролът върху стоката или услугата се прехвърли на клиента в размер, който отразява възнаграждението, на което предприятието очаква да има право в замяна на прехвърляне на стоки или услуги на клиента. Приемането на новия МСФО 15 *Приходи от договори с клиенти* увеличава значително използването на преценки при признаване на приходите и дава насоки за отчитането на разходи по договор. Представянето и оповестяванията по МСФО 15 *Приходи от договори с клиенти* са в определена степен различни и повече детайлни спрямо отменените счетоводни стандарти. Дружеството е приложило изискванията на МСФО 15 за всички неизпълнени на 01.01.2018 г. договори, като е използвало практическото облекчение за модифицирани договори с клиенти.

Прилагането на МСФО 9 *Финансови инструменти* и МСФО 15 *Приходи от договори с клиенти* е довело до промени в счетоводните политики и корекция на сумите по съответните статии, отразяващи засегнатите отчетни обекти, признати във финансовия отчет. Новите счетоводни политики са представени в *бележка 2*.

Ефектите върху неразпределената печалба на дружеството на 1 януари 2018г. от прилагането на МСФО 9 и МСФО 15 са както следва:

		BGN'000
Крайно салдо на неразпределената печалба към 31 декември 2017 година	бележка	(36 567)
Начисляване на провизия за обезценка за очаквани кредитни загуби за присъдени вземания	2.19.4	(47)
Начално салдо на неразпределена печалба на 1 януари 2018 година след прензчисление от прилагането на МСФО 9 и МСФО15 за първи път		(36 614)

3. ПРИХОДИ

Дружеството отчита приходите си от договори с клиенти за прехвърляне на контрола върху доставките във времето и в определен момент по следните направления:

Приходи от основни продукти и услуги

	2018 BGN '000	2017 BGN '000
Приходи от продажба на специална продукция	2 414	1 122
Приходи от продажба на гражданска продукция	480	478
Приходи от продажба на друга продукция	69	-
Приходи от услуги (основна дейност)	129	-
	3 091	1 600

Дружеството няма (частично) неудовлетворени задължения за изпълнение към 31 декември 2018 г. по сключените договори, което да налага тяхното частично признаване като приход през следващия отчетен период.

4. ДРУГИ ДОХОДИ, нетно

В други доходи, *нетно*, Дружеството отчита суми, които не попадат в обхвата на МСФО 15. Тук са включени:

	2018 BGN '000	2017 BGN '000
Приходи от предоставяне на услуги (различни от основната дейност)	-	46
Наеми	679	574
Други приходи	-	69
	679	689

Други приходи

Приходи от финансиране	140	193
Приходи от продажби на материали и скрап	65	10
Отчетна стойност на продадени основни МЗ	(45)	(5)
Печалба/(загуба) от продажба на материали	20	5
Други приходи	125	
	285	198
	964	887

5. РАЗХОДИ ЗА МАТЕРИАЛИ

Разходите за материали включват:

	2018 BGN '000	2017 BGN '000
Основни суровини и материали за производство	(432)	(237)
Ел.енергия	(212)	(192)
Спомагателни материали	(23)	-
Горива и смазочни материали	(12)	(18)
Резервни части	(5)	-
Работно облекло	(15)	-
Канцеларски материали	(2)	(3)
Консумативи	(5)	-
Вода	(29)	(29)
Други	(5)	(54)
	(740)	(533)

6. РАЗХОДИ ЗА ВЪНШНИ УСЛУГИ

Разходите за външни услуги включват:

	2018 BGN '000	2017 BGN '000
Услуги по договори с подизпълнители	(86)	(4)
Ремонт и поддръжка	(25)	(133)
Застраховки	(10)	(12)
Данъци и такси	(112)	(116)
Охрана	(99)	(134)
Съобщителни и телефонни услуги	(7)	(16)
Банкови такси	(1)	(1)
Консултантски услуги	(16)	-
Абонаментни договори	(1)	(1)
Разходи за автомобили	(10)	-
Професионални услуги	-	(8)
Наеми	(2)	-
Други	(1)	(17)

(370)	(442)
-------	-------

7. РАЗХОДИ ЗА ПЕРСОНАЛА

Разходите за възнаграждения на персонала включват:

	2018 BGN '000	2017 BGN '000
Разходи за заплати	(1 983)	(1 994)
Разходи за социални осигуровки	(462)	(457)
Социални придобивки	(257)	(449)
Ваучери за храна	(162)	-
Начисления за неизползван отпуск	(70)	(87)
Осигуровки върху начисления за неизползван отпуск	(2)	(7)
Услуги по нетрудови правоотношения	(7)	-
Начисления за обезщетения при пенсиониране	(47)	(45)
Разходи за персонала	(2 990)	(3 039)

8. ДРУГИ РАЗХОДИ ЗА ДЕЙНОСТТА

Другите разходи включват:

	2018 BGN '000	2017 прекласифицирана BGN '000
Командировки	(5)	(11)
Разходи за глоби и неустойки	-	(1)
Представителни	(1)	(1)
Разходи за обезценка (готова продукция, незавършено производство, други активи)	-	(285)
Брак на материални запаси	(3)	(78)
Брак на нетекущи активи	-	(1)
Отписани вземания	-	(31)
Други	(19)	(64)
	(28)	(472)

По отношение на отчетените загуби от обезценка на финансови активи виж бележка 2.19.4, във връзка с приетия подход на оповестяване съгласно бележка 2.11. (прекласифициране от статия „Други разходи“ в отделна статия „Загуба от обезценка на търговски вземания и договорни активи“).

9. ФИНАНСОВИ РАЗХОДИ

Финансовите разходи включват:

	2018 BGN '000	2017 BGN '000
Разходи за лихви (в т.ч. по актюерски изчисления)	(595)	(567)
Финансови разходи	(595)	(567)

Поради съображения за същественост загубите от обезценка по други финансови активисе представят във „финансови разходи“, подобно на представянето по МСС 39, а не са представени отделно в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход.

10. ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ

Текущите и отсрочените данъци върху печалбата се определени в съответствие с изискванията на българското данъчно законодателство – Закона за корпоративното подоходно облагане. Номиналната данъчна ставка към отчетената печалба за 2018 г. е 10% (2017 г.: 10%).

	2018 BGN '000	2017 BGN '000
Печалба/ (Загуба) преди данъчно облагане	(1 491)	(3 749)
Данъчна ставка	10%	10%
Разход за данъци върху дохода	-	-
Данъчен ефект от:		
Увеличения на финансовия резултат за данъчни цели	(1 284)	(1 922)
Намаления на финансовия резултат за данъчни цели	700	719
Текуш (разход) /икономия от данъци върху дохода	-	-

11. ЕФЕКТ ОТ ОТСРОЧЕНИ ДАНЪЦИ

Отсрочени данъчни (разходи)/приходи:

Възникване и обратно проявление на временни разлики

Ефект от отсрочени данъци

Разходи за данъци върху дохода

	9	3
Ефект от отсрочени данъци	9	3
Разходи за данъци върху дохода	9	3

Пояснителна бележка 11 предоставя информация за отсрочените данъчни активи и пасиви, включваща стойностите, признати директно в другия всеобхватен доход.

Съответните данъчни периоди на дружеството могат да бъдат обект на проверка от данъчните органи до изтичането на 5 години от края на годината, в която е подадена декларация или е следвало да бъде подадена декларация, като могат да бъдат наложени допълнителни данъчни задължения или глоби съобразно интерпретирането на данъчното законодателство. На ръководството на дружеството не са известни обстоятелства, които биха могли да доведат до възникване на допълнителни съществени задължения в тази област.

12. ИМОТИ, МАШИНИ И СЪОРЪЖЕНИЯ

	Земни и сгради		Имоти, машини и съоръжения		Други		Разходи за придобиване на активи		Общо	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000
Брутна балансова стойност										
Салдо на 1 януари	13 594	13 594	4 005	4 006	520	520	590	590	18 709	18 710
Новопридобити активи, закупени	31	-	-	-	-	-	-	31	62	-
Отписани активи		-	(21)	(1)		-	-	(31)	(52)	(1)
Салдо към 31 декември	13 625	13 594	3 984	4 005	520	520	590	590	18 719	18 709

Амортизация и обезценка

Салдо на 1 януари	(7 163)	(6 678)	(3 022)	(2686)	(496)	(489)	-	-	(10681)	(9 853)
Амортизация	(486)	(485)	(47)	(54)	(7)	(7)	-	-	(540)	(546)
Амортизация на отписани активи		-	21	1			-	-	21	1
Обезценка		-	-	(283)	-	-	-	-		(283)
Салдо към 31 декември	(7 649)	(7 163)	(3 048)	(3022)	(503)	(496)	-	-	(11200)	(10681)
Балансова стойност към 31 декември	5976	7 431	936	983	17	24	590	590	7 519	8 028

Всички разходи за амортизация са включени в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Разходи за амортизация и обезценка на нефинансови активи“.

В дружеството е възприет стойностен праг на отчитане на дълготрайните (нетекучи) материални активи в размер на 700 лева.

Дружеството не е заложило имоти, машини, съоръжения като обезпечение по свои задължения.

13. НЕМАТЕРИАЛНИ АКТИВИ

Нематериални активи на дружеството включват:

	Лицензни		Други		Общо	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000
Брутна балансова стойност						
Салдо на 1 януари	123	123	183	183	306	306
Новопридобити активи, закупени	-					
Отписани активи	-			-		
Салдо към 31 декември	123	123	183	183	306	306
Амортизация и обезценка						
Салдо на 1 януари	(123)	(123)	(181)	(181)	(304)	(304)
Амортизация			(1)		(1)	
Загуби от обезценка	-	-	-	-	-	-
Амортизация на отписани активи	-	-		-		
Салдо към 31 декември	(123)	(123)	(182)	(181)	(305)	(304)
Балансова стойност към 31 декември	-	-	1	2	1	2

През 2018г. няма придобити нематериални активи.

Всички разходи за амортизация и обезценка се включени в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Разходи за амортизация и обезценка на нефинансови активи“.

Дружеството не е заложило нематериални активи като обезпечения по свои задължения.

14. ОТСРОЧЕНИ ДАНЪЧНИ АКТИВИ И ПАСИВИ

Отсрочените данъчни активи и пасиви се компенсират, когато има законно право да се компенсират текущите данъчни активи срещу текущи данъчни задължения и когато те се отнасят за данъци върху дохода, наложени от същия данъчен орган и Дружеството възнамерява да уреди текущите си данъчни активи и пасиви на нетна база. По-долу е представен анализът на отсрочените данъчни салда (след прихващане) за целите на финансовата отчетност.

Отсрочени данъчни пасиви (активи)	1.януари		Признати в другия всеобхватен доход		Признати в печалбата или загубата		31.декември	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
	BGN*000		BGN*000		BGN*000		BGN*000	
Обезценка на финансови активи (вземания и парични средства)	(1)	(1)	-	-	-	-	(1)	(1)
Компенсирани отпуски	(10)	(6)	-	-	(2)	(3)	(12)	(10)
Възнаграждени на физически лица	-	-	-	-	-	-	-	-
Пенсионни и други задължения към персонала	(23)	(23)	-	-	(7)	-	(30)	(23)
	(34)	(30)	-	-	(9)	(3)	(43)	(34)
Отсрочени данъчни активи	-	-	-	-	-	-	-	-
Отсрочени данъчни пасиви	-	-	-	-	-	-	-	-
Отсрочени данъчни пасиви/(активи) (нетно)	(34)	(30)	-	-	(9)	(3)	(43)	(34)

Всички отсрочени данъчни активи (включително данъчни загуби и други данъчни кредити) са включени в отчета за финансовото състояние. При признаването на отсрочените данъчни активи е взета предвид вероятността отделните разлики да имат обратно проявление в бъдеще с оглед възможността дружеството да генерира достатъчна данъчна печалба.

15. ЛИЗИНГ

15.1. Оперативен лизинг като лизингодател

Дружеството отдава активи по договори за оперативен лизинг. Информация за получените приходи е представена в бележка 4.

16. МАТЕРИАЛНИ ЗАПАСИ

Материалните запаси, признати в отчета за финансовото състояние, могат да бъдат анализирани, както следва:

	2018 BGN'000	2017 BGN'000
Материали	3 650	3 671
Обезценка	(262)	(262)
Продукция	1 358	1 419
Обезценка	(23)	(23)
Материални запаси в процес на придобиване	618	834
Материални запаси	5 341	5 639

Материалните запаси към 31 декември 2018 г. не са предоставяни като обезпечение на задължения.

17. ТЪРГОВСКИ И ДРУГИ ВЗЕМАНИЯ

Търговските и други вземания са както следва:

	2018 BGN'000	2017 BGN'000
Търговски вземания, брутно	66	15
Обезценка на търговски вземания	(1)	(1)
Търговски вземания след обезценка	65	14
Съдебни и присъдени вземания	60	52
Обезценка на съдебни и присъдени вземания	(5)	(5)
Провизия за очаквани кредитни загуби	(47)	47
Съдебни и присъдени вземания след обезценка	8	47
Данъчни вземания ДДС		
Предплатени разходи	6	11
Други вземания	60	84
Обезценка на други вземания	-	-
Други вземания след обезценка	60	84
Търговски и други вземания	139	1 56

Вземанията от клиенти са безлихвени и са основно в български лева.

Всички вземания са краткосрочни. Обичайно дружеството договаря с клиентите кратък срок на плащане на вземанията по продажби, освен ако няма определени специфични условия за падеж на определени клиенти.

Нетната балансова стойност на търговските и други вземания се приема за разумна приблизителна оценка на справедливата им стойност.

Към 31.12.2018 г. и 2017 г. възрастовият анализ на търговските и други вземания е представен в таблицата по-долу:

Просрочени, но необезценени						
общо	нитро просрочени,					
	нитро обезценени	< 30 дни	30-60 дни	60-90 дни	90-120 дни	>120 дни

	ХИЛ. ЛВ.	ХИЛ. ЛВ.	ХИЛ. ЛВ.	ХИЛ. ЛВ.	ХИЛ. ЛВ.	ХИЛ. ЛВ.	ХИЛ. ЛВ.
2018 г.	65		44	21	-	-	-
2017 г.	14	-	3	9	1	1	-

Дружеството отписва търговско вземане, когато има информация, показваща, че длъжникът е в тежко финансово затруднение и няма реалистична перспектива за възстановяване, напр. когато длъжникът е бил ликвидирен или е с обявен в несъстоятелност, или когато търговските вземания са с просрочие над две години, което от двете настъпи по-рано. През отчетния период не са отписани вземания. Нито едно от отписаните търговски вземания не подлежи на действия по принудително изпълнение.

Измененията в провизията за обезценка на търговските вземания поради промени в оценката на очакваната кредитна загуба, базирана на увеличен кредитен риск (ECL) са:

	2018 BGN'000	2017 BGN'000
Салдо към 1 януари, изчислено по МСС 39	(6)	(10)
Суми, признати в началното салдо на неразпределената печалба от преизчислението при модифицираното прилагане на МСФО 9 за първи път	(47)	
Начално салдо на коректива за загуби към 1 януари 2018 г, изчислено по МСФО	(53)	-
Отписани суми (несъбираеми)	-	-
Увеличение на коректива за загуби, признато в печалба или загуба през годината	-	(6)
Намаление на коректива за загуби, признато в печалба или загуба през годината	-	10
Салдо към 31 декември	(53)	(6)

18. ВЗЕМАНИЯ ОТ СВЪРЗАНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Вземания от свързани предприятия включват:

	2018	2017
2. Текущи		
Търговски вземания от свързани лица, брутно	-	233
Обезценка на търговски вземания от свързани лица	-	-
Търговски вземания от свързани лица, след обезценка	-	233

Вземанията от свързани лица са прегледани за евентуално увеличение на ставките на ECL - основно за търговски вземания между 61 и 90 дни просрочени. Не са установени условия за признаване на кредитни загуби от обезценки към свързани лица

19. ПАРИЧНИ СРЕДСТВА И ПАРИЧНИ ЕКВИВАЛЕНТИ

Паричните средства и паричните еквиваленти включват:

	2018 BGN'000	2017 BGN'000
Парични средства в банки и в брой в:		
- български лева	58	178
- евро	-	2
- щатски долари	-	1
Пари и парични еквиваленти	58	181

20. СОБСТВЕН КАПИТАЛ

20.1. Основен (регистрарни) капитал

Регистрираният капитал е в размер на 24 569 590 лв., разпределен в 2 456 959 броя напълно платени дяла с номинална стойност в размер на 10 лв. за дял. Всички дялове са с право на получаване на дивидент и ликвидационен дял и представляват един глас от общото събрание на съдружниците на Дружеството.

	2018	2017
Брой издадени и напълно платени дяла:		
В началото на годината	2 456 959	2 456 959
Общ брой дялове към 31 декември	2 456 959	2 456 959

Едноличен собственик на капитала е „ТЕРЕМ - ХОЛДИНГ“ ЕАД.

20.2. Обобщена информация за елементите на собствения капитал:

Обобщена информация:	2018 BGN '000	2017 BGN '000
Основен (регистриран) капитал	24 570	24 570
Резерви общо, в т.ч.:	(210)	(134)
<i>Преоценъчен резерв, свързани с планове за дефинирани доходи, класифицирани като друг всеобхватен доход</i>	<i>(210)</i>	<i>(134)</i>
Натрупани печалби (загуби)	(36 614)*	(32 821)
Текуща печалба/(загуба)	(1 482)	(3746)
Общо	(13 736)	(12 131)

Преоценъчният резерв в размер на 76 хил.лв. е резултат от преоценка на задълженията по планове с дефинирани доходи (актюерски печалби/(загуби).

Другите резерви в размер на 134 хил. лева са образувани от разпределение на финансов резултат и е съгласно гласувано решение от 2010 г. на едноличния собственик на капитала на Дружеството – „Терем - Холдинг“ ЕАД.

Не са признати други печалби или загуби по отношение на финансови активи и финансови пасиви, различни от оповестените, както и не е призната/възстановена провизия за загуба по отношение на определени финансови активи.

Движението на *неразпределената печалба* е както следва:

Обобщена информация:

	2018	2017
	BGN '000	BGN '000
Салдо на 1 януари	(36 567)	(32 821)
Суми, признати в началното салдо на неразпределената печалба от преизчислението при модифицираното прилагане на МСФО 9 за първи път *	(47)	-
Салдо на 1 януари (преизчислено)*	(36 614)	(32 821)
Нетна печалба за годината	(1 482)	(3 746)
Салдо към 31 декември	(38 096)	(36 567)

21. ЗАДЪЛЖЕНИЯ КЪМ ПЕРСОНАЛА

Общата сума на разходите за възнаграждения на персонала са в размер на 2 990 хил. лв., за 2018 г. (2017 г.: 3 039 хил.лв.) признати в отчета на печалбата или загубата и другия всеобхватен доход, са представени детайлно в пояснителна бележка №7.

21.1. Пенсионни и други задължения към персонала

Пенсионните и други задължения към персонала, признати в отчета за финансовото състояние, се състоят от следните суми:

	2018	2017
	BGN '000	BGN '000
Нетекущи:		
Задължения за изплащане на дефинирани доходи при пенсиониране	353	320
Нетекущи пенсионни и други задължения към персонала	353	320
Текущи:		
Задължения за изплащане на дефинирани доходи при пенсиониране	94	45
Текущи задължения към персонала	148	227
Задължения за отпуски	93	81
Задължения за осигурителни вноски	85	10
Текущи пенсионни и други задължения към персонала	420	369

Текущата част от задълженията към персонала представляват задължения към персонала на дружеството, които следва да бъдат уредени през 2019 г. Други краткосрочни задължения към персонала възникват главно във връзка с натрупани неизползвани отпуски в края на отчетния период и плащания за възнаграждения, неуредени към края на съответния отчетен период.

Съгласно изискванията на Кодекса на труда при прекратяване на трудовото правоотношение, след като служителът е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, Дружеството е задължено да му изплати обезщетение в размер от две или шест brutни работни заплати. Дружеството е начислило правно задължение за изплащане на

обезщетения на наетите лица при пенсиониране в съответствие с изискванията на МСС 19 „Доходи на наети лица“ на база на прогнозиран плащания.

Дългосрочните задължения към персонала при пенсиониране включват сегашната стойност на задължението на дружеството за изплащане на обезщетения на лица от наетия персонал към датата на отчета за финансово състояние при настъпване на пенсионна възраст. Съгласно Кодекса на труда в България и действащия Колективен трудов договор, всеки служител има право на обезщетение в размер на две брутни заплати при пенсиониране, а ако е работил при същия работодател през последните 10 години от трудовия му стаж, обезщетението е в размер на шест брутни заплати към момента на пенсиониране. Това е план с дефинирани доходи.

За определяне на тези задължения дружеството е направило актюерска оценка към 31.12.2018 г., като е ползвало услугите на сертифициран актюер. Такава е изготвена и към 31.12.2017 г. Въз основа на това, изменението в сегашната стойност на задълженията към персонала при пенсиониране е както следва:

Задълженията за изплащане на дефинирани доходи към персонала в края на отчетния периоди са:

	2018 BGN '000	2017 BGN '000
Задължения за изплащане на дефинирани доходи към 1 януари	365	366
Разходи за текущ трудов стаж	47	45
Разходи за лихви	5	10
Преоценки - актюерски (печалби)/загуби от промени в демографските предположения	1	1
Преоценки - актюерски (печалби)/загуби от промени във финансовите предположения	7	(17)
Преоценки - актюерски (печалби)/загуби от действителен опит	68	16
Извършени плащания през периода	(46)	(56)
Разходи за минал трудов стаж	-	-
Ефекти от последващи оценки за годината, в т.ч	-	-
Задължения за изплащане на дефинирани доходи към 31 декември	447	365
В т.ч. краткосрочна част(до 1 год.)	94	45

Ръководството на Дружеството е направило тези предположения с помощта на независими актюери. Дисконтовите фактори се определени като са основани на доходността на емисиите на дългосрочните ДКЦ с 10 годишен матуритет. Другите допускания са определени на базата на актуални актюерски предположения и миналия опит на ръководството.

Тези допускания са използвани при определянето на размера на задълженията за изплащане на дефинирани доходи за отчетните периоди и се считат за възможно най-добрата преценка на ръководството.

Общата сума на разходите по планове с дефинирани доходи на Дружеството, призната в печалбата или загубата, може да бъде представена, както следва:

	2018 BGN '000	2017 BGN '000
Разходи за текущ трудов стаж	47	45
Разходи за лихви	5	10
Общо разходи, признати в печалбата или загубата	52	55

Разходите за текущ и минал трудов стаж са включени в „Разходи за персонала“. Нетните разходи за лихви са включени отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред в „Разходи за персонала“.

Компоненти на разходите по планове с дефинирани доходи, признати в други компоненти на всеобхватния доход са:

	2018 BGN '000	2017 BGN '000
<i>Актюерски (печалби)/загуби от промени във финансовите предположения</i>	7	(17)
<i>Актюерски (печалби)/загуби от промени в демографските предположения</i>	1	1
<i>Актюерски (печалби)/загуби от действителен опит</i>	68	16
Общо разходи, признати в друг всеобхватен доход	76	-

При определяне на настоящата стойност на пенсионните задължения към 31.12.2018 г. са направени следните актюерски предположения:

- за определяне на дисконтовия фактор е използвана норма на база годишен лихвен процент в размер на 1 % (2017 г. 1,4%). Направеното предположение се базира на данните за доходността на дългосрочните ДЦК с 10 годишен матуритет;
- предположението за бъдещото ниво на работните заплати се базира на предоставената информация от ръководството на дружеството и е в размер на 3 % годишен ръст спрямо предходния отчетен период (2017 г.: 3 %)
- смъртност – по таблицата за смъртност на НСИ за общата смъртност на населението на България за периода 2015 г. - 2017 г. (2016 г: 2014 г. - 2016 г.);
- темп на текучество – между 0 и 16 % в зависимост от пет обособени възрастови групи (2017 г.: между 0 и 16 %).

Този план с дефинирани доходи създава експозиция на дружеството към следните рискове: инвестиционен, лихвен, риск свързан с дълголетие и риск свързан с нарастването на работните заплати. Ръководството на дружеството ги определя по следния начин:

- за инвестиционния – доколкото това е нефондиран план, дружеството следва да наблюдава и текущо балансира предстоящите плащания по него с осигуряването на достатъчен паричен ресурс.

- за лихвения - всяко намаление на доходността на ДЦК с подобна срочност води до увеличение на задължението по плана;
- за риска, свързан с дълголетие - сегашната стойност на задължението към персонала при пенсиониране се изчислява прилагайки най-добрата преценка и актуална информация за смъртността на участниците в плана. Увеличението на продължителността на живота би повлияло за евентуално увеличение на задължението. През последните години се наблюдава относителна устойчивост на този показател; и
- за риска, свързан с нарастването на работните заплати - сегашната стойност на задължението към персонала при пенсиониране се изчислява прилагайки най-добрата преценка за бъдещото нарастване на работните заплати на участниците в плана. Такова увеличение би довело до увеличение на задължението на плана.

Анализът на чувствителността на основните актюерски предположения се основава на разумно възможните промени в тези предположения към края на отчетния период като се приема, че останалите остават непроменени.

Ефектите от изменението (увеличение или намаление) с 0,5 % на:

- а) *ръста на заплатите*
- б) *дисконтовата норма*
- в) *текущество*

върху сумата на отчетените разходи за текущ стаж и лихви за 2018 г. и респ. върху сегашната стойност на задължението за изплащане на дефинирани доходи при пенсиониране, са оценени както следва:

Ефекти върху размера на отчетените разходи (лихви и текущ стаж) от промяна на основните предположения:

	2018 година		2017 година	
	увеличение BGN '000	намаление BGN '000	увеличение BGN '000	намаление BGN '000
Изменение на ръста на заплатите	1	(1)	1	(1)
Изменение на дисконтовата норма	(1)	1	1	(1)
Изменение на текуществото	(1)	1	(1)	1

Ефекти върху размера на отчетеното задължение от промяна на основните предположения:

	2018 година		2017 година	
	увеличение BGN '000	намаление BGN '000	увеличение BGN '000	намаление BGN '000
Изменение на ръста на заплатите	10	(9)	9	(8)
Изменение на дисконтовата норма	(10)	10	(8)	9
Изменение на текуществото	(10)	10	(9)	9

Средно претеглената дюрация на задълженията за изплащане на дефиниран и доходи на персонала е 4,4 години (31.12.2017 г.: 4,7 години).

Очакваните плащания на обезщетения при пенсиониране по плана с дефинирани доходи за следващите пет години е както следва:

Прогнозни плащания	Пенсиониране по възраст и стаж BGN '000	Пенсиониране по болест BGN '000	общо BGN '000
Плащания през 2019 г.	94	-	94
Плащания през 2020 г.	65	-	65
Плащания през 2021 г.	92	-	92
Плащания през 2022 г.	53	-	53
Плащания през 2023 г.	80	-	80
	384		384

22. ТЪРГОВСКИ И ДРУГИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ

	2018 BGN '000	2017 BGN '000
Текущи:		
Търговски задължения	60	104
Получени аванси	112	104
Финансови пасиви	60	104
Други задължения	66	57
Нефинансови пасиви общо	178	161
Текущи търговски и други задължения	238	265

Търговските задължения и начисления включват основно суми, дължими за покупки и текущи разходи. Средният кредитен период, приет за търговски покупки, е 30 дни. За повечето доставчици не се начислява лихва върху търговските задължения. Дружеството има политики за управление на финансовия риск, за да гарантира, че всички задължения се изплащат в рамките на предварително договорени кредитни условия.

Задълженията към доставчици са текущи, безлихвени и са за получени аванси и извършени услуги.

Ръководството счита, че нетната балансова стойност на текущите търговски и други задължения е приблизително равна (разумна приблизителна оценка) на тяхната справедлива стойност.

През текущия отчетен период няма признати приходи, които да са свързани със задължения за изпълнение, които са били изпълнени през предходната година.

23. ДАНЪЧНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ

	2018 BGN '000	2017 BGN '000
Данък върху доходите на физическите лица	31	29
Задължения за данък добавена стойност	33	85
Местни данъци	-	86
Други данъци	1	1

65

201

24. СДЕЛКИ СЪС СВЪРЗАНИ ЛИЦА

Свързаните лица на дружеството включват неговия собственик, дъщерни и асоциирани предприятия, ключовия управленски персонал и други свързани лица, описани по-долу.

24.1. Сделки със собственика – „ТЕРЕМ - ХОЛДИНГ“ ЕАД

	2018	2017
	BGN '000	BGN '000
- продажба на услуги	-	-
- продажба на продукция	1 356	1 002
- покупка на услуги	-	-
- получени заеми	182	1763
- начислени лихви по получени заеми	580	557
- погашения по заеми	237	-
- лихвени плащания по заеми	2	-
- други (ОМП)	207	193

24.2. Сделки с други свързани лица под общ контрол

	2018	2017
	BGN '000	BGN '000
<i>Продажба на готова продукция и услуги</i>		
„Терем – Ивайло“ ЕООД – гр. В.Търново		
- покупка на услуги	16	3
„Терем – Цар Самуил“ ЕООД – гр. Костенец		
- покупка на услуги	2	2
<i>Покупки на стоки и услуги</i>		
„Терем – Овеч“ ЕООД – гр. Провадия		
- продажба на услуги	1	-

24.3. Сделки с ключов управленски персонал

Ключовият управленски персонал на Дружеството включва управителя. Възнагражденията на ключовия управленски персонал включват следните разходи:

	2018	2017
	BGN '000	BGN '000
Краткосрочни възнаграждения:		
Заплати, включително бонуси	43	50
Разходи за социални осигуровки	-	7
Възнаграждения при прекратяване на договори	6	10

Общо възнаграждения

49

67

25. РАЗЧЕТИ СЪС СВЪРЗАНИ ЛИЦА В КРАЯ НА ГОДИНАТА

	2018 BGN '000	2017 BGN '000
Текущи вземания от:		
- собственика		
- други свързани лица под общ контрол:	-	231
„ТЕРЕМ – Цар Самуил“ ЕООД	-	2
Общо вземания от свързани лица	-	233
 Нетекущи задължения към:	BGN '000	BGN '000
- собственика	24 129	23 551
Текущи задължения към:		
- собственика	1 632	1678
- други свързани лица под общ контрол:		
„ТЕРЕМ – Цар Самуил“ ЕООД	-	2
„ТЕРЕМ – Ивайло“ ЕООД	-	18
Общо текущи задължения към свързани лица	1 632	1 698
Общо задължения към свързани лица	25 761	25 249

През годината Дружеството е извършило погасителни плащания (главници и лихви) по част от заемите, отпуснати от компанията-майка през предходни периоди в размер на 239 хил. лв. С договор от 27.12.2018 г. задълженията към компанията-майка са новирани и същевременно консолидирани в нов дълг със съществена промяна в условия – удължена матуритетна структура и намален лихвен процент.

При оценката дали кредитният риск на даден финансов пасив се е увеличил значително, Дружеството взема под внимание, че качествена и количествена разумна и подкрепяща се информация за своето бъдещето развитие. Направените прогнози за приходите са несигурни поради цикличния характер на бизнеса и нестабилните пазарни условия в световен план за подобен род услуги (тясна специализация в ремонт на съществуващото предимно руско въоръжение и техника), както и финансовите затруднения на клиентите-възложители (различни от МО) и епизодичният брой поръчки също ограничат възможностите за съхраняване на производствените мощности и запазване на заетия (специализиран) персонал в предприятията от Групата.

Задълженията към ключов управленски персонал са включени в отчета за финансовото състояние на ред „Задължения към персонала и осигурителни институции“ и са в размер на 4 хил.лв. (2017 г.: 4 хил.лв.)

26. БЕЗНАЛИЧНИ СДЕЛКИ

През представеният отчетен период Дружеството е осъществило следните сделки, при които не са използвани пари или парични еквиваленти и които не са отразени в отчета за паричните потоци:

- Дружеството е уредило задължения към 31.12.2018 г. чрез прихващане на насрещни вземания в размер на 186 хил.лв.

27. УСЛОВНИ АКТИВИ И УСЛОВНИ ПАСИВИ

През годината няма предявени гаранционни и правни иски към дружеството. Дружеството не е страна по съдебни спорове като ответник.

Дружеството е страна по 4 /четири/ граждански дела като ищец, заведени срещу бивши управители и контрольори на дружеството с правно основание чл.55 от ЗЗД за възстановяване на надвзети възнаграждения в резултат на неправилно изчислени бални единици и неправилно изплатени обезщетения по чл.222, ал.3 от КТ.

1. По гр. дело пред РС Пловдив срещу бивш управител с предявен иск за неоснователно обогатяване в размер на 8 351, 48 лв.

2. По гр. дело пред РС Търговище срещу бивш контрольор с правно основание неоснователно обогатяване в размер на 2 042, 00 лв.

Ръководството на Дружеството счита, че не съществуват рискове, които биха наложили признаване на разходи и задължения във финансовия отчет към 31 декември 2018 година.

28. КАТЕГОРИИ ФИНАНСОВИ АКТИВИ И ПАСИВИ

Балансовите стойности на финансовите активи и пасиви на Дружеството могат да бъдат представени в следните категории:

А. Счетоводни класификации и справедливи стойности

Следната таблица показва балансовите стойности и справедливите стойности на финансовите активи и финансови пасиви, включително техните нива в йерархията на справедливата стойност. Той не включва информация за справедливата стойност за финансови активи и финансови пасиви, които не са оценени по справедлива стойност, ако балансовата стойност е разумно приближение на справедливата стойност.

Търговските и други вземания и търговските и други задължения, класифицирани като държани за продажба, не са включени в таблицата по-долу (виж бележка 20). Балансовата им стойност е разумно приближение на справедливата стойност:

Финансови активи

Пояснение

2018 2017
BGN '000 BGN '000

Финансови активи

Търговски и други вземания (без аванси)	17	65	14
Вземания от свързани лица (без аванси)	18,25	-	233
Пари и парични еквиваленти	19	58	181
		123	428

Финансови пасиви**Пояснение**

2018 **2017**
BGN '000 **BGN '000**

Финансови пасиви, отчитани по амортизируема стойност

Търговски и други задължения (без аванси)	22	60	104
Задължения към свързани лица (без аванси)	25	25 761	25 249
		25 821	25 353

По отношение на финансови активи и финансови пасиви, които не са оценени по справедлива стойност, може да се приеме, че балансовата им стойност е разумно приближение на тяхната справедлива стойност.

29. РИСКОВЕ, СВЪРЗАНИ С ФИНАНСОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ**29.1. Цели и политика на ръководството по отношение управление на риска**

Дружеството е изложено на различни видове рискове по отношение на финансовите си инструменти. Най-значимите финансови рискове са: пазарен риск (включващ валутен риск, риск от промяна на справедливата стойност и ценови риск), кредитен риск, ликвиден риск и риск на лихвено-обвързани парични потоци.

Общото управление на риска е фокусирано върху трудностите при прогнозиране на пазарите и достигане минимизиране на потенциалните отрицателни ефекти, които могат да се отразят върху финансовите резултати и състояние на дружеството.

Текущото управление на риска в дружеството се осъществява от органите на управление. Спазването на политиките и лимитите за експозицията се преглеждат постоянно. Приоритет при управлението на риска е да се осигури финансовата стабилност на предприятието.

Дружеството не сключва или търгува с финансови инструменти, включително деривативни финансови инструменти, за спекулативни цели. Ръководството периодично следи рисковете и прилаганите политики за смекчаване на рисковите експозиции.

Основните рискове, на които е изложено дружеството, произтичащи от финансовите инструменти са пазарен риск (включително валутен риск, лихвен риск и ценови риск), кредитен риск и ликвиден риск.

29.1.1. Пазарен риск

Вследствие на използването на финансови инструменти дружеството е изложено на пазарен риск и по-конкретно на риск от промени във валутния курс, лихвен риск, както и риск от промяната на конкретни цени, което се дължи на оперативната и инвестиционната дейност на предприятието.

Няма промяна в експозицията на Дружеството към пазарни рискове или по начина, по който тези рискове се управляват и измерват.

29.1.1.1. Валутен риск

Голяма част от сделките на дружеството не се осъществяват в български лева. Някои транзакции, деноминирани главно в щатски долари, излагат дружеството на валутен риск. Предприятието притежава разплащателни сметки в евро и щатски долари.

Финансови активи и пасиви, които са деноминирани в чуждестранна валута са преизчислени в български лева към края на отчетния период.

29.1.1.2. Лихвен риск

Политиката на дружеството е насочена към минимизиране на лихвения риск при дългосрочно финансиране. През текущата година предприятието не е получавало заеми с нефиксирани лихвени проценти, поради което не е изложена на риск от промяна на пазарните лихвени проценти. Другите финансови активи и пасиви на дружеството са с фиксирани лихвени проценти.

29.1.1.3. Ценови риск

Рискът за цените на продукцията/услугите/стоките на Дружеството произтича предимно от средносрочни колебанията на цените на специализирания пазар на ремонтни услуги. В тази връзка, ръководството провежда политика по гарантиране на най-рентабилни стратегии за защита от ценови риск, съобразен с тенденциите на пазара на специализирани ремонтни услуги. Базовите корекции се правят към първоначалните балансови стойности на материалните запаси, както и съобразено с очакванията за повишаване цената на труда.

29.2. Анализ на кредитния риск

Кредитният риск представлява рискът даден контрагент да не заплати задължението си към дружеството.

Дружеството редовно следи за неизпълнението на задълженията на свои клиенти и други контрагенти, установени индивидуално или на групи, и използва тази информация за контрол на кредитния риск. За да се сведе до минимум кредитният риск, Дружеството е приело политика да извършва транзакции само с кредитоспособни контрагенти с добър кредитен рейтинг, както и при необходимост да получава авансово плащане, като средство за намаляване на риска от финансови загуби от неизпълнение. Дружеството използва публично достъпна финансова информация и собствени търговски данни, за да оцени своите основни клиенти. Освен това, Дружеството прави преглед на

възстановимата стойност на всеки търговски дълг и дългова инвестиция на индивидуална база в края на отчетния период, за да се гарантира, че се прави адекватна оценка за намаляване на загубата от несъбираеми суми. Дружеството няма значителна експозиция към кредитен риск към нито един контрагент, с изключение към група контрагенти със сходни характеристики – свързани лица.

Във връзка с оповестеното в *бележка 2.19.4.*, кредитният риск е ограничен до размера на балансовата стойност на финансовите активи, към края на съответния отчетен период:

	2018 BGN '000	2017 BGN '000
Финансови активи:		
Търговски и други вземания	65	14
Вземания от свързани лица (<i>без аванси</i>)	-	233
Пари и парични еквиваленти	58	181
Балансова стойност	123	428

Ръководството на Дружеството счита, че всички гореспоменати финансови активи, които не са били обезценявани или са с настъпил падеж през представените отчетни периоди, са финансови активи с висока кредитна оценка, поради което към 31 декември 2018 г. не е оценена провизия за загуба в съответствие с МСФО 9.

По отношение на търговските и други вземания Дружеството не е изложено на значителна кредитна загуба към нито един отделен контрагент или към група от контрагенти, които имат сходни характеристики. На базата на исторически показатели, ръководството счита, че кредитната оценка на търговски вземания, които не са с изтекъл падеж, е добра.

Дружеството не притежава обезпечения или други кредитни подобрения за покриване на кредитните си рискове, свързани с неговите финансови активи.

29.3. Анализ на ликвидния риск

Ликвидният риск представлява рискът Дружеството да не може да погаси своите задължения. Дружеството управлява ликвидния риск чрез непрекъснато наблюдение на прогнозните и действителните парични потоци, както и чрез съпоставяне на матуритетните профили на финансовите активи и пасиви. Дружеството държи пари в разплащателни и депозитни сметки, за да посреща ликвидните си нужди. Наличните парични средства и търговските вземания не надвишават необходимостта от изходящ паричен поток.

Въз основа на детайлите на договорите за падежа на недеривативните финансови пасиви с договорени периоди на погасяване е изготвена таблица, която отразява информацията за недисконтираните парични потоци от финансови пасиви на базата на най-ранната дата, на която Дружеството следва да уреди задълженията. Таблицата включва също и паричните потоци за лихви и главници:

Текущи

Нетекущи

31 декември 2018 г.	до 6 месеца BGN '000	между 6 и 12 месеца BGN '000	от 1 до 5 години BGN '000	над 5 години BGN '000
<i>Недеривативни финансови пасиви</i>				
Търговски и други задължения	60	-	-	-
Задължения към свързани лица	-	1 632	24 129	-
Общо	60	1632	24 129	-
31 декември 2017 г.				
<i>Недеривативни финансови пасиви</i>				
Търговски и други задължения	104	-	-	-
Задължения към свързани лица	-	1 698	23 551	-
Общо	104	1 698	23 551	-

Стойностите на падежите на задълженията са представени по недисконтирани парични потоци, които могат да се различават от балансовите стойности на задълженията към отчетната дата.

Дружеството управлява ликвидния риск чрез непрекъснато наблюдение на прогнозните и действителните парични потоци, както и чрез съпоставяне на матуритетните профили на финансовите активи и пасиви. Наличните парични средства и търговските вземания не надвишават необходимостта от изходящ паричен поток.

30. ОЦЕНЯВАНЕ ПО СПРАВЕДЛИВА СТОЙНОСТ

Оценяване по справедлива стойност на финансови инструменти

Финансовите активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в отчета за финансовото състояние, са групирани в три нива съобразно йерархията на справедливата стойност.

Нивата на йерархията на справедливата стойност от 1 до 3 се основават на степента, до която справедливата стойност се наблюдава:

- измервания на справедлива стойност от първо ниво са тези, получени от котирувани цени (некоригирани) на активни пазари за идентични активи или пасиви;
- оценките на справедлива стойност от второ ниво са тези, получени от входящи данни, различни от котираните цени, включени в Ниво 1, които са наблюдавани за активи или пасиви, или директно (т.е. като цени), или индиректно (т.е. получени от цени); и
- оценки на справедливата стойност от трето ниво са тези, получени от техники за оценка, които включват входящи данни за актива или пасива, които не се основават на наблюдавани пазарни данни (ненаблюдаеми входове).

Даден финансов актив или пасив се класифицира на най-ниското ниво на значима входяща информация, използвана за определянето на справедливата му стойност.

Дружеството прилага основно справедлива стойност Ниво 2 и Ниво 3.

За тези активи и пасиви, които се оценяват по справедлива стойност във финансовия отчет на повтаряема база, Дружеството прави преценка към датата на всеки консолидиран отчет дали е необходим трансфер в нивата на йерархия на справедливата стойност на даден актив или пасив в зависимост от разполагаемите и използваните към тази дата входящи данни.

Определяне на справедливата стойност

За финансовите активи и пасиви на дружеството, класифицирани на ниво 2 и 3, се прави оценяване като се използват собствени експерти или еспертизата на външни лицензирани оценители за определяне на справедливите стойности на отделните активи и пасиви. За някои активи са представени балансовите им стойности, за които се счита че не се различават съществено от техните справедливи стойности.

Оценяване по справедлива стойност на нефинансови активи

Данните по-долу представят нивата в йерархията на нефинансови активи към края отчетния период 31 декември 2018 г. и към края на сравнимия отчетен период 31 декември 2017 г.:

31 декември 2018 г.	Ниво 1 BGN '000	Ниво 2 BGN '000	Ниво 3 BGN '000	Общо BGN '000
Имоти, машини и съоръжения:				
- земи	-	-	1 441	1 441
- сгради	-	-	4 535	4 535
31 декември 2017 г.	Ниво 1 BGN '000	Ниво 2 BGN '000	Ниво 3 BGN '000	Общо BGN '000
Имоти, машини и съоръжения:				
- земи	-	-	1 441	1 441
- сгради	-	-	4 990	4 990

Оценката по справедлива стойност не е извършвана. Представените стойности са балансовите стойности.

31. ПОТЕНЦИАЛНИ ЕФЕКТИ ОТ ПРИЛОЖЕНИЕТО НА НОВИ МСФО

Оценката на ръководството на Дружеството за ефекта от прилагането на новия МСФО 16 е представена по-долу:

МСФО 16 установява принципи и правила за признаване, оценка, представяне и оповестяване на лизинга. В резултат на неговото приложение лизингополучателите се отчитат всички лизинги по единен модел, който налага балансовото им признаване, аналогично на отчитането на финансовия лизинг по МСС17 (премахва се разграничението между оперативен и финансов лизинг).

Потенциален ефект от приложението на МСФО 16

Дружеството е прегледало и анализирано всички лизингови споразумения, в светлината на изискванията на новия МСФО 16. Стандартът ще засегне основно оперативните лизинги на дружеството в качеството му на лизингодател. Към датата на настоящия финансов отчет дружеството има ангажименти по договори за оперативен лизинг, чийто размер на очакваните бъдещи наемни постъпления е в размер на 679 хил. лв.

Дружеството, обаче, все още продължава своите анализи, оценки и уточнения относно промените в счетоводната си политика, вкл., поради промяната на дефиницията за срок на лизинга и различното третиране на променливи лизингови плащания или на опциите за удължаване и прекратяване. Поради това, все още не са изчислени финалните суми на пасиви „право на ползване“ и на активите по лизинговото постъпление, които ще трябва да се признаят при прилагане на новия стандарт за първи път и респ. на ефектите върху резерва „неразпределена печалба“.

Дата на прилагане от дружеството

МСФО 16 е задължителен за приложение за финансовата година, започваща на 1 януари 2019 г. Дружеството е взело решение да не го прилага по-рано. То е избрало модифицирано ретроспективно приложение на новите правила на стандарта, от 1 януари 2019 г. Сравнителните данни за годината (2018 г.), предшестваща първоначалното прилагане няма да бъдат преизчислявани.

Дружеството ще оцени пасивите “право на ползване” на всички лизингови договори по сума, равна на постъпленията по лизинги, коригирана със сумата на всички авансово платени или начислени лизингови плащания, признати непосредствено преди датата на първоначално прилагане.

32. УПРАВЛЕНИЕ НА КАПИТАЛА

Целите на Дружеството във връзка с управление на капитала са:

- да осигури способността на Дружеството да продължи да съществува като действащо предприятие; и
- да осигури адекватна рентабилност за едноличния собственик на капитала като определя цената на продуктите и услугите си, както и инвестиционната си програма в съответствие с нивото на различните видове риск.

Дружеството управлява структурата на капитала и прави необходимите поправки в съответствие с промените в икономическата обстановка и рисковите характеристики на съответните активи.

33. СЪБИТИЯ СЛЕД КРАЯ НА ОТЧЕТНИЯ ПЕРИОД

Не са настъпили коригиращи събития или значителни некоригиращи събития между датата на финансовия отчет и датата на одобрението му за публикуване, които да влияят

на информацията представена в този финансов отчет, и които да налагат допълнителни корекции и/или оповестявания за годината, приключваща на 31 декември 2018 година.

34. ОДОБРЕНИЕ НА ФИНАНСОВИЯ ОТЧЕТ

Финансовият отчет към 31 декември 2018 г. (включително и сравнителната информация) е одобрен и приет от ръководството на 31.03.2019 г. и се предоставя за одобрение на едноличния собственик на капитала.

Подписан на 31.03.2019 г. от:

Управител:

(Васил Хараланов)

Главен счетоводител (Съставител):

(Плавина Христова)